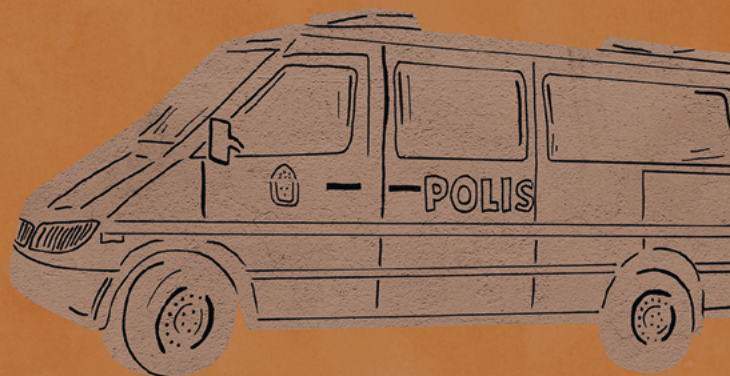
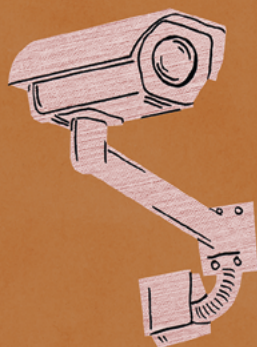
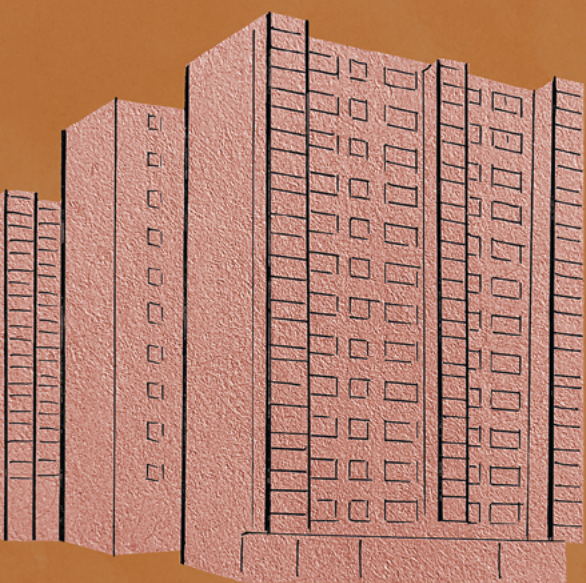

FOLKETS HUSBYS TRYGGHETSUNDERSÖKNING 2022

COMMUNITYPERSPEKTIV
PÅ KRIMINALITET
OCH UTSATTHET

LEANDRO SCHCLAREK MULINARI

Utgivare

Folkets Husby

Författare

Leandro Schclarek Mulinari

Omslagsillustration och formgivning

Sarah Katarina Hirani

Tryckeri

Trydells, 2022

ISBN 978-91-527-5348-4

Kista 2022

Upphovsrätt

Denna publikation är licensierad med CC BY-NC-ND (Creative Commons, erkännande, icke kommersiell, inga bearbetningar). Detta innebär att Folkets Husby tillåter spridning men bara för icke kommersiella ändamål. Verk som ligger under den här licensen får inte bearbetas och den som använder verket måste tillkännage Folkets Husby som källa samt ange upphovspersoners namn.

Folkets Husbys trygghetsundersökning 2022

Communityperspektiv på kriminalitet och utsatthet

"Varför gör en lokal ideell förening som Folkets Husby en egen trygghetsundersökning? Det enkla svaret är: för att det behövs."

Förord

Varför gör en lokal ideell förening som Folkets Husby en egen trygghetsundersökning? Det enkla svaret är: för att det behövs. Människors tillvaro i Järva är sällan utgångspunkt för offentliga samtal. I stället är det andras perspektiv som har företräde. Det vill vi ändra på. I enlighet med vårt motto ”örat mot marken, blicken framåt” producerar vi därför lokalt grundad kunskap med syfte att bereda väg för samtal som utgår från invånarens livsutsättningar.

För två år sedan tog vi fram vår första trygghetsundersökning. Sedan dess har den sociala och ekonomiska utsattheten i Järva fördjupats. Området har dessutom prövats hårt, av covidpandemins effekter och av Paludans anti-muslimska manifestationer som syftat till att spä på otryggheten och cementera klyftor. Samtidigt har skjutningar och det dödliga våldet i Järva fortsatt att präglade vardagen i området. Parallellt med sorgen och utmaningarna har invånare gått ihop. Järvas civila samhälle har deltagit i otaliga möten och organiserat protester. Kollektiva initiativ har tagit form för att hantera och möta de uppkomna situationerna.

Politikers repressiva och ofta rasistiska förslag för minskad kriminalitet har avlöst varandra under valrörelsen 2022. I många fall har hela bostadsområden och människorna som bor här pekats ut

som problem. Medan politiker på behörigt avstånd kan ta sig rätten att göra populistiska utspel behöver vi hitta konstruktiva vägar framåt. Det kräver att invånarens erfarenheter och upplevelser av det brottsförebyggande arbetet kartläggs och utvärderas, men också att den sorg och oro som många av oss bär omkring på undersöks: vad gör det med oss och med vårt community? I ljuset av dessa insikter har denna rapport tagit form.

Arbetet med *Folkets Husbys trygghetsundersökning 2022* är en kollektiv process som letts av Folkets Husbys medarbetare tillsammans med kriminologen Leandro Schclarek Mulinari, verksam vid Stockholms universitet. Research Institutes of Sweden (RISE) enhet Mäta i samhället har bidragit till arbetet med enkäten.

Vi vill passa på att rikta ett stort tack till alla Järvabor som tagit sig tid att svara på enkätens frågor och som deltagit i de fokusgrupper som utgör kunskapskällorna till denna rapport. Ett särskilt tack vill vi också rikta till våra feriearbetare som under sommarmånaderna samlat in enkätsvar tillsammans med oss.

FOLKETS HUSBY

genom Hedvig Wiezell, Faisal Muse,
Emma Ström och Daniel Perez Peric

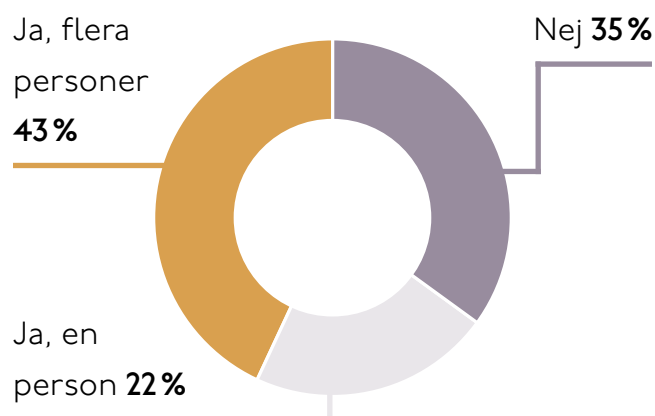
Sammanfattning

Denna trygghetsundersökning understryker vikten av att undersöka de indirekta konsekvenserna av skjutningar och andra allvarliga våldsdåd. Långt fler än de direkt drabbade påverkas av den dödliga kriminaliteten i Järva. Det finns fog för att prata om en kollektiv kris som medför påfrestningar på många invånare. Utöver familj och vänner förlitar sig de flesta på det lokala civilsamhället vid behov av stöd i samband med de kriser som skjutning-

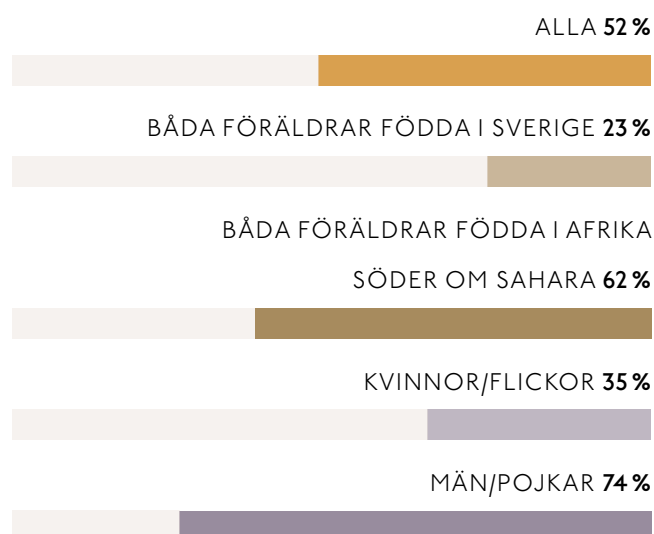
ar och andra allvarliga våldsdåd ger upphov till. Få tycks ha tillit till det brottsförebyggande arbetet som bedrivs i området. Parallellt återfinns problem med återkommande poliskontroller som ofta upplevs som ogrundade.

Rapporten bygger på empiri genererad i Järva i form av tre fokusgruppsintervjuer, samt en enkät genomförd under juni 2022. Enkäten baseras på 580 svar, i huvudsak från unga vuxna upp till 30 år.

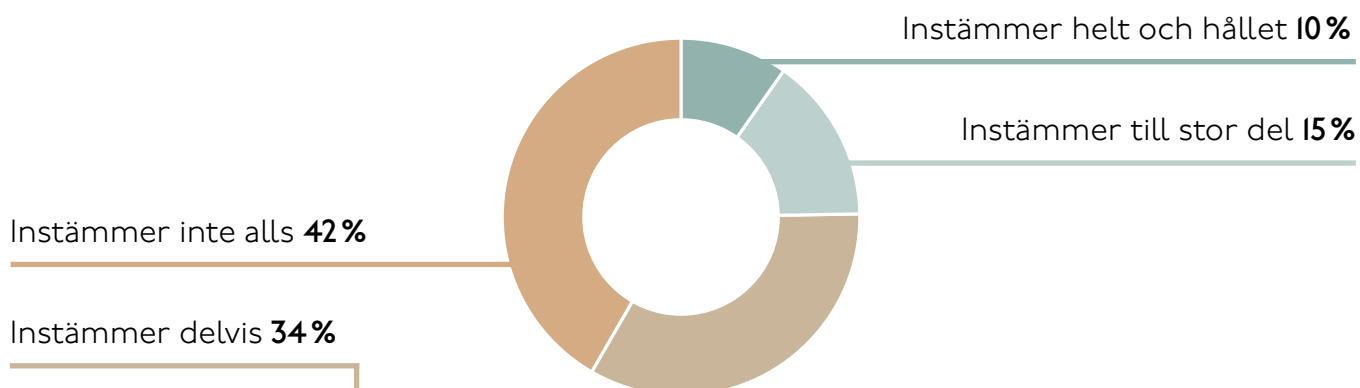
Känner du någon i ditt bostadsområde som har förlorat sitt liv genom dödligt våld?

Andel som polisen stoppat de senaste 12 månaderna.

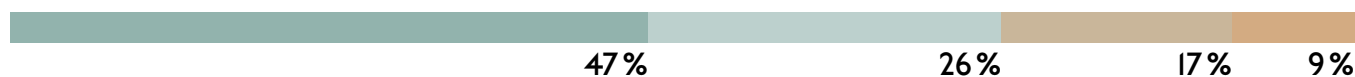
Myndigheter arbetar på ett bra sätt för att motverka att barn och unga i mitt bostadsområde hamnar i kriminalitet.

När skjutningar eller andra allvarliga våldsdåd inträffar i mitt bostadsområde, ger följande aktörer bra stöd ...

■ INSTÄMMER HELT ■ INSTÄMMER TILL STOR DEL ■ INSTÄMMER DELVIS ■ INSTÄMMER INTE ALLS

FAMILJ OCH VÄNNER

AKTIVA INOM RELIGIÖSA SAMFUND

FÖRENINGSAKTIVA, T.EX. PERSONAL PÅ ÖPPNA MÖTESPLATSER ELLER I FOTBOLLSFÖRENINGAR

SKOLPERSONAL

PERSONAL INOM STADSDELENS KRISSTÖD

POLIS

Innehållsförteckning

- 10 Introduktion

- 12 Communityperspektiv inom kriminologin
 - 12 Bostadsområden som communities
 - 13 Communityvåld
 - 14 Communityresiliens
 - 15 Community "policing"

- 16 Metod
 - 16 Rapportens tillkomst
 - 16 Insamlingsdesign och överväganden (fokusgrupper)
 - 17 Insamlingsdesign och överväganden (enkät)
 - 17 Svansfrekvens, bortfall och enkätdeltagarnas profil
 - 20 Överväganden och förtydliganden
 - 21 Statistik och säkerställandet av transparens

- 22 Resultat och analys
 - 22 Communityvåld: att leva tätt inpå skjutningar
 - 27 "Som en klump i magen"
 - 28 Communityresiliens: premisser för motståndskraft
 - 36 "Vi samlades på gården"
 - 37 Community "policing": återkommande kontroller
 - 43 "En jidder-grej"

- 44 Avslutande reflektion

- 46 Referenser

Introduktion

För två år sedan presenterade Folkets Husby sin första trygghetsundersökning (Schclarek Mulinari & Wolgast, 2020). Utgångspunkten var behovet av en mer nyanserad förståelse av de omständigheter som villkorar människors liv i Stockholms stadsdelarna Hjulsta, Tensta, Rinkeby, Akalla, Husby och Kista. Rapporten lyfte fram en stark känsla av gemenskap i Järvaområdet, men också stor oro, utsatthet och otrygghet.

Slutsatsen var att utsatthet har olika uttryck och sträcker sig längre än till kriminalitetens domän. Rapporten pekade på problemen med en alltför smal definition av utsatthet och föreslog ett bredare perspektiv som tar fler aspekter av människors livsförutsättningar i beaktande. Dagens trygghetsundersökningar har dessvärre en benägenhet att på ett ensidigt sätt fokusera på frågor om kriminalitet, ofta genom att undersöka rädsla för brott (Sahlin Lilja, 2021). Därigenom finns en uppenbar risk att åtgärder som tas fram inte lyckas öka tryggheten, eftersom mångfalden av problemkällor i människors tillvaro osynliggörs.

Med den första rapporten ville vi alltså nyansera diskussionen om utsatthet genom att vidga ansatsen. I denna uppföljande trygghetsundersökning fördjupar vi oss i den tematik som vi tidigare problematiserat. Dessutom erbjuds andra infallsvink-

lar för att förhålla sig till frågor om kriminalitet och utsatthet än de traditionella. Efter en valrörelse som präglats av repressiva förslag som enligt kritiker kommer urholka Sverige som rättsstat tornar risken upp sig att de mänskliga rättigheterna undergrävs (CRD, 2022). Därför finns det ett springande behov av att hitta sätt att adressera frågor om trygghet som utmanar rådande tendenser.

Trots de svårigheter som omgärdar samtalet om kriminalitet i dagens samhällsklimat är det avgörande att uppehålla sig vid temat, inte minst eftersom skjutningar med dödlig utgång koncentrerats till så kallade utsatta områden (Öberg & Hradilova Selin, 2019). Järva har tyvärr varit särskilt utsatt för de senaste årens våldsspiral. Även om polisen i Järva talar om att 2022 inneburit ett trendbrott, görs det mot bakgrund av ytterst allvarliga siffror: sedan 2019 fram till och med september 2022 har det skett 71 skjutningar i Järva, varav 17 varit dödsskjutningar och 20 klassificerats som mordförsök (Svd, 2022-09-23).

Parallellt med våldsutvecklingen har communityperspektiv på den rådande utsattheten tagit form. Försöket att ringa in invånares perspektiv utifrån lokalt förankrade problemformuleringar är denna rapports utgångspunkt (Young & Matthews, 1992). Övertygelsen är att communityperspektiv

med utgångspunkt i invånares rätt till trygghet och säkerhet behöver stärkas (Hillyard & Tombs, 2007). Antagandet är inte att grannar i ett bostadsområde har överensstämmande uppfattningar. Skilda upplevelser och föreställningar finns bland invånare. Men livsvillkoren i bostadsområden skapar gemensamma och överlappande erfarenheter vilket lägger grund för communityperspektiv (Sernhede, León Rosales & Söderman, 2019).

I oktober 2021 tog till exempel en grupp föräldrar i Järva fram ett eget 34-punktsprogram mot våldet i området, som ett svar på den tidigare regeringens åtgärds paket mot gängbrottslighet. Kravlistan varvade sociala åtgärder för att skapa likvärdiga livschanser i skolan samt på arbets- och bostadsmarknaden med förslag om ökat medborgarinflytande. Åtgärdsprogrammet lyfte frågan om en ”nationell kriskommission för att utreda varför så få mord klaras upp i Järva”. Ett fungerade krisstöd efter skjutningar efterfrågades, såväl som studier kring effekterna av sorgen som följer av våldet i det egna området. Stadsdelen, polisen och ordningsvakter var några av de aktörer vars verksamhet ansågs i behov av utvärdering (Nyhetsbyrån Järva, 2021-10-04). Denna trygghetsundersökning är inspirerad av initiativ av detta slag.

SYFTE

Rapporten står på två ben: å ena sidan en enkät och å andra sidan fokusgruppsintervjuer. Genom att väva samman ett kvantitativt material med kvalitativ empiri vill vi dokumentera och på ett bättre sätt förstå erfarenheter av, och samhälleliga reaktioner på, kriminalitet och utsatthet i Järva (Weaver, Prowse, & Piston, 2019). Hur påverkas invånare av de återkommande skjutningarna i om-

rådet? Hur ser boende på det förebyggande arbete som bedrivs av diverse aktörer? Vilka förutsättningar finns det för lokalsamhället att hantera följderna av våldsbrottsligheten?

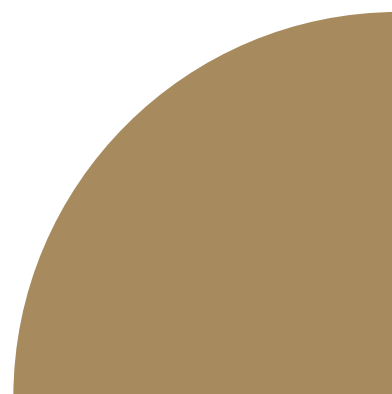
Den övergripande ambitionen är att bidra till att stärka det arbete mot utsatthet och kriminalitet som leds av Järvas lokala civilsamhälle genom att kartlägga erfarenheter och perspektiv på vad som görs och vad som borde göras bättre, för att på så sätt generera samtal om möjliga vägar framåt. Tre kriminologiska intresseområden är vägledande. Dessa har i sin tur sin grund i tre empiriska teman:

1. Communityvåld: Synen på, och erfarenheter av, kriminalitet i bostadsområdet, med fokus på skjutningar och andra allvarliga våldsdåd.

2. Communityresiliens: Synen på det egna bostadsområdet, och förståelsen av invånares förutsättningar, med betoning på frågor om rasism.

3. Community "policing": Synen på, och erfarenheter av, brottsförebyggande aktörers roll, med särskilt intresse för polisen och ordningsvaktens verksamhet.

Medan forskning kring communityvåld underströket vikten av att undersöka konsekvenserna av att leva med våld i sitt närområde, fokuserar studier av communityresiliens på invånares förutsättningar att hantera kollektiva kriser. Begreppet community "policing" förstås här som områdesbaserade polisiära praktiker i bred bemärkelse.

Communityperspektiv inom kriminologin

BOSTADSOMRÅDEN SOM COMMUNITIES

Företrädare för den inflytelserika Chicagoskolan var tidiga med att betona bostadsområdets relevans för kriminologiska frågor. Clifford Shaw och Henry McKay (1942), mest kända för sin teori om social desorganisation, var till exempel upptagna av betydelsen av invånarens sammanhållning i bostadsområden för det brottsförebyggande arbetet. De uppmuntrade framväxten av communityreformrörelser, det vill säga lokalt förankrad mobilisering för att komma till rätta med sociala problem (Snodgrass, 1976). Denna rapport är skriven i en sådan communityorienterad tradition. Samtidigt förhåller vi oss delvis kritiska till ansatsen.

Det är viktigt att inte idealisera communitymodeller mot brott och tro att de per automatik fungerar mindre repressivt eller är mer inkluderande. Trots goda intentioner kan communityåtgärder legitimera en utökad kontroll och leda till stigmatisering av till exempel ungdomar eller socialt utsatta för att de anses stökiga eller icke-önskvärda av mer resursstarka grupper i bostadsområdet (Schwartz & DeKeseredy, 1991). Att fokusera på problem i specifika bostadsområden och bland invånarna där kan dessutom leda till att lokala för-

hållanden hamnar i blickfånget på bekostnad av övergripande strukturer. Därmed kan communityorienterade brottsförebyggande åtgärder möjliggöra nedtonandet av frågor om makt och intressekonflikter kring samhälleliga resurser (Walklate & Squires, 2006).

I en svensk kontext har vi sett hur communityperspektiv i det områdesnära brottsförebyggande arbetet uppmuntrats från statens sida. Polisen organiserar till exempel medborgardialoger för att "skapa och ta tillvara engagemang i lokalsamhället" (Berg, Gustafsson & Karlsson, 2020:16). Denna typ av brottsförebyggande arbete har som ambition att öka delaktigheten. Det har samtidigt kritiserats för att det legitimerar en ansvarsförskjutning från statens representanter till invånare som förmås hantera problem i sitt närområde utifrån en föreställning om eget ansvar och samhälleliga skyldigheter snarare än rättigheter (Hörnqvist, 2001). Viktigt i sammanhanget är att communitymodeller mot brott införts ungefär samtidigt som välfärdsstaten i allt mindre utsträckning förmår överbrygga följderna av segregation och ojämlikhet (Lozic, 2018). Begränsningar i detta sätt att arbeta brottsförebyggande tydliggörs av att upp-

växtvillkor kopplade till klass är grundläggande för livsbanor, däri sådana präglade av kriminalitet (Bäckman, et.al., 2020).

I stället för att betrakta bostadsområden som isolerade öar är det viktigt att vända sig inåt och samtidigt blicka utåt för att på så sätt kunna analysera de övergripande strukturerna som reglerar lokala villkor. I denna rapport görs också en åtskillnad mellan å ena sidan communityperspektiv kommande från ovan, som formuleras av tjänstemän och utgår från statsmaktens horisont, och å andra sidan communityperspektiv formulerade underifrån, av och tillsammans med områdets invånare (Lea, 2010). Snarare än att betrakta communityperspektiv som ett oproblematiskt ideal förstås de alltså här som en del av platsspecifika kamper som utspelar sig mellan bostadsområdets invånare (Dahlstedt, Kings & Tahvilzadeh, 2018).

COMMUNITYVÅLD

Kriminologisk litteratur upptagen av communityfrågor tillåter oss att ringa in undersökningens tre analytiska intresseområden. Det första temat handlar om det som på engelska benämns som

”community violence” (Currie, 2020). Även om det finns olika definitioner av fenomenet undersöker studier kring våld på områdesnivå i huvudsak hur människor påverkas av oproportionerliga nivåer av interpersonellt våld på platser där de växer upp och lever sina liv. Intresset för våld mellan människor innebär ett förstärkande av kriminologins traditionella upptagenhet av arbetarklassens gatubrottslighet, som tenderar att vara mer synlig än andra former av lagöverträdelser. Samtidigt sker det delvis på andra premisser än vad som är vanligt: här anläggs ett viktimiseringsperspektiv, det vill säga fokus är på processer kopplade till hur offerskap tar sig uttryck. Inte minst handlar det om att adressera grannskapseffekter: hur utsatthet sprider sig som ringar på vattnet i ens bostadsområde (Engfors, 2022).

I blickfånget är alltså dynamiken som följer på direkta uttryck för våld, men även indirekta där det handlar om att synliggöra följder av att återkommande bevittna eller höra talas om våldshandlingar (Kennedy & Ceballo, 2014). Studier visar att communityvåld både kan internaliseras och externaliseras, det vill säga leda till kroniskt förändrat mående och beteenden som är inåt- respektive utåtriktade.

En rad negativa konsekvenser har identifierats bland såväl män som kvinnor, unga som äldre. Studier har bland annat visat att invånare i våldsutsatta områden lever med förhöjda nivåer av stress. Psykisk ohälsa är vanligare i dessa stadsdelar, vilket till exempel länkats samman med sämre prestationer i skolan och i arbetslivet. Alla påverkas emellertid inte på samma sätt. Närheten till våldet, dess frekvens över tid och vilken typ av våld som präglar området är viktiga parametrar. Kön och variabler kopplade till strukturell rasism och andra former av ojämlikhet är också centrala i sammanhanget eftersom olika faktorer i människors tillvaro kan förstärka varandra och därmed fördjupa utsattheten (Burrell, et.al., 2021).

COMMUNITYRESILIENS

Undersökningar kring "community resilience" adresserar förmågan att utvecklas genom att hantera kris och förändring, till exempel efter att våldsamma händelser inträffat i ens närområde (Dutton & Greene, 2010). Termens styrka är att den gör det möjligt att utforska utsatthetens premisser utan att utgå från att invånarna ser sig som offer

för, eller överlevare av, communityvåld. I stället tillåter den en analys av hur hanterandet av bördor har blivit en del av livet i områden med förhöjda nivåer av våld och utsatthet (Walklate, 2011).

Att identifiera problem och undersöka utrymmet för motståndskraft är viktigt i studier om communityresiliens. Forskare betonar att vuxna i allmänhet – till exempel föräldrar och skolpersonal men även andra som träffar barn och unga i kraft av sin yrkesroll – har en central roll i att hjälpa yngre att hantera utmanande situationer i sitt närområde (Smith, 2015). Dessa aktörer kan vägleda, stödja och ge råd samt själva leva på ett sätt som inspirerar andra att hantera kriser och förändring på ett mer eller mindre produktivt sätt (Woods-Jaeger, et.al., 2020). Även civilsamhället är viktigt, inte minst i det brottsförebyggande arbetet. Tanken är att det är betydelsefullt för möjligheten att kraftsamla att invånarna är sammankopplade genom formella organisationer eller informella nätverk. Den springande teoretiska punkten är att de boendes kollektiva förmåga att ta ansvar för områdets utveckling är tätt knuten, å ena sidan, till känslor av samhörighet, och å andra sidan till gemensamma förväntningar (Sampson, Raudenbus

"Konsekvensen är att
människors säkerhet inte värnas
på ett likvärdigt sätt och att trygghet
därmed blir **ojämnt fördelad** i samhället."

& Earls, 1997). Därutöver krävs att invånare tar sitt sociala kapital i bruk, eftersom det lokala civila samhällets tillgång till, eller brist på, kontakter, inflytande och makt är avgörande för möjligheten att mobilisera i konstruktiv riktning (Gerell, Ivert & Mellgren, 2018).

COMMUNITY "POLICING"

Undersökningens tredje intresseområde är community "policing". Begreppet används här för att beskriva områdesbaserade polisiära praktiker i bred bemärkelse snarare än för att ringa in en specifik polisstrategi vilket terminologin också kan förknippas med (Gill, et.al., 2014). Frågan hänger samman med communityvåld och community-resiliens utifrån tankekedjan att säkerhet är en mänsklig rättighet som statsmakten har i uppgift att säkerställa. Eftersom polisen som institution har till uppgift att ingripa mot brott är dess roll i synnerhet avgörande. Samtidigt är det viktigt att uppmärksamma att fler och fler aktörer, inte minst privata ordningsvakter, numera kompletterar och ibland till och med ersätter den traditionella polisen (Hansen Lofstrand, 2021).

Väsentligt i sammanhanget är att områdesbaserade polisiära praktiker, oavsett intention, kan fördjupa utsatthet (McCrea, et al., 2019). Forskare har under lång tid problematiserat den repressiva maktutövningens konsekvenser, däribland hur praktiker av rasprofilering fördjupar orättvisor (Glover, 2009). Sverige är inget undantag. Trots att polisiära resurser är koncentrerade till så kallade utsatta områden har man inte lyckats ändra på faktumet att förtroendet för rättssystemets olika aktörer är lägre här än bland befolkningen generellt. Delvis bör detta förstås som ett resultat av att oproportionerliga nivåer av misstänkliggörande kontroller drabbar invånare beroende på var de bor och hur de ser ut (Estrada, Bäckman & Nilsson, 2022). Parallellt med praktiker av överkontroll av vissa grupper på särskilda platser finns också problem kopplade till underbeskydd som uttrycker sig genom höga nivåer av utsatthet för våld och kriminalitet i vissa bostadsområden, delvis till följd av låga upplärningssiffror. Konsekvensen är att människors säkerhet inte värnas på ett likvärdigt sätt och att trygghet därmed blir ojämnt fördelad i samhället (Schclarek Mulinari, 2022).

Metod

RAPPORTENS TILDKOMST

2020 genomförde Folkets Husby sin första trygghetsundersökning. Denna rapport har tagit form i dess följd. Vid ett uppföljningsmöte med medarbetare på Folkets Husby utvärderades vilka resultat som varit värdefulla för verksamheten och för invånare i området. Under mötet diskuterades även frågor som hade varit intressanta att fördjupa sig ännu mer i utifrån lokala problemformuleringar. Ett antal frågeställningar lyftes fram som särskilt produktiva. Dessa identifierade frågeställningar bands sedan samman till de tre empiriska teman med tillhörande kriminologiska intresseområden som presenterats i tidigare avsnitt.

Studien jämför inte resultaten med den tidigare trygghetsundersökningen eftersom detta metodologiskt är vanskligt att göra. Snarare har vi prioriterat att fortsätta expandera kunskapen kring angelägna frågor, utifrån invånarens perspektiv. Detta görs genom att repetera. I den nya enkäten har vi ställt frågor som vi tidigare ställt, för att på så sätt skapa ett rikare kunskapsunderlag. Därutöver har vi lagt till nya frågor. Detta görs för att generera kunskap utifrån nya infallsvinklar. Fokusgruppsintervjuer är i sin tur centrala eftersom de tillåter att de kvantitativa enkätresultaten tolkas utifrån invånarens livserfarenheter. I enlighet med com-

munitybaserade forskningsambitioner är syftet att förankra analyser i lokala perspektiv (Macaulay, et.al., 1999).

INSAMLINGSDESIGN OCH ÖVERVÄGANDEN (FOKUSGRUPPER)

I arbetet med rapporten har tre fokusgruppsintervjuer genomförts med sammanlagt nio deltagare. Rekryteringen till fokusgrupperna har skett av Folkets Husbys medarbetare. Utöver att de intervjuade ska vara boende i Järva har urvalskriteriet varit viljan att dela med sig av erfarenheter kring undersökningens tre empiriska teman. Fokusgruppsintervjuerna har bearbetats utifrån tematisk analys. Kodningen har varit teoridriven i det att undersökningens förutbestämda teman väglett arbetet och syftat till att producera en detaljerad analys av några utvalda aspekter av empirin i enlighet med metodens praxis (Braun & Clark, 2006).

Det har funnits en uttalad ambition att fånga både äldre och yngre invånarens perspektiv. I den ena fokusgruppen deltog därför tre pojkar/män i åldrarna 16, 17 och 18 och i de andra två deltog äldre kvinnor, samtliga mammor med barn som bor eller har vuxit upp i området. Även om urvalet inte är heltäckande möjliggör fokusgruppsinter-

vjuerna att erfarenheterna från enkäten levandegörs, samtidigt som invånares perspektiv erbjuder en kontext från vilken resultaten kan tolkas.

INSAMLINGSDESIGN OCH ÖVERVÄGANDEN (ENKÄT)

Ambitionen med enkäten har varit att nå ut till så många som möjligt i Järvaområdet, utifrån ekonomiska och tidsmässiga resurser. Svar har samlats in på två sätt – fysiskt och digitalt. Nio feriearbetare rekryterade under tre veckor sommaren 2022 enkättagare till studien i offentliga utrymmen i Hjulsta, Tensta, Rinkeby, Akalla, Husby och Kista. De gick runt med surfplattor samt QR-koder och bad invånarna besvara frågorna. Enkäten har också spridits via sociala medier av Folkets Husby samt andra lokalt aktiva och kunnat besvaras på nätet.

Den kombinerade insamlingsstrategin har både styrkor och svagheter. Urvalet är icke-slumpmässigt och icke-representativt för befolkningen i Järva. Till exempel fångas i mycket begränsat omfång äldres perspektiv genom enkäten. Därför går det inte att generalisera studiens resultat. Denna begränsning bör ställas mot att relativt många unga vuxna besvarat undersökningens frågor, vilket gör att ett intressant utsnitt av erfarenheter bland invånare i Järva fångas. Insamlingsdesignens styrka behöver också förstås i relation till att traditionella enkätundersökningar har allt svårare att rekrytera deltagare, inte minst yngre från resurssvaga områden. Brottsförebyggande rådets Nationella trygghetsundersökning, den viktigaste i sitt slag i Sverige, uppvisar exempelvis följande siffror: av totalt 1255 tillfrågade i åldersgruppen 16–29 år i områdena Rinkeby–Kista och Spånga–

Tensta besvarades enkäten av 163 personer. Denna svarsfrekvens var lägst i Sverige (Molin & Westberg, 2021).

I sammanhanget är det som utmärker denna undersökning insamlingsstrategi Folkets Husbys lokala förankring samt feriearbetarnas hemmahörighet i Järvaområdet: förtroende för enkätens avsändare är avgörande för undersökningars legitimitet och kan tänkas ha varit centralt för invånarnas intresse för att delta.

SVARSFREKVENSN, BORTFALL OCH ENKÄTDELTA GARNAS PROFIL

Antalet som besvarat varje fråga i enkäten varierar. Enkätens första frågeställning har 580 svarande och den sista har 499. Att människor tröttnas ut när de besvarar frågor är ett vanligt förekommande problem i enkäter, något som även denna undersökning lider av. Eventuellt hade det varit önskvärt att begränsa antalet frågor som totalt uppgår till 24, varav flertalet varit av flervalsskaraktär.

Vad gäller de svarandes sammansättning, är dessa i huvudsak unga vuxna upp till 30 år. Dessa utgör cirka 80 procent av de svarande. Profilen för de som besvarat enkäten fångas av statistiken på kommande uppslag.

Demografisk profil

SVARANDE: 580

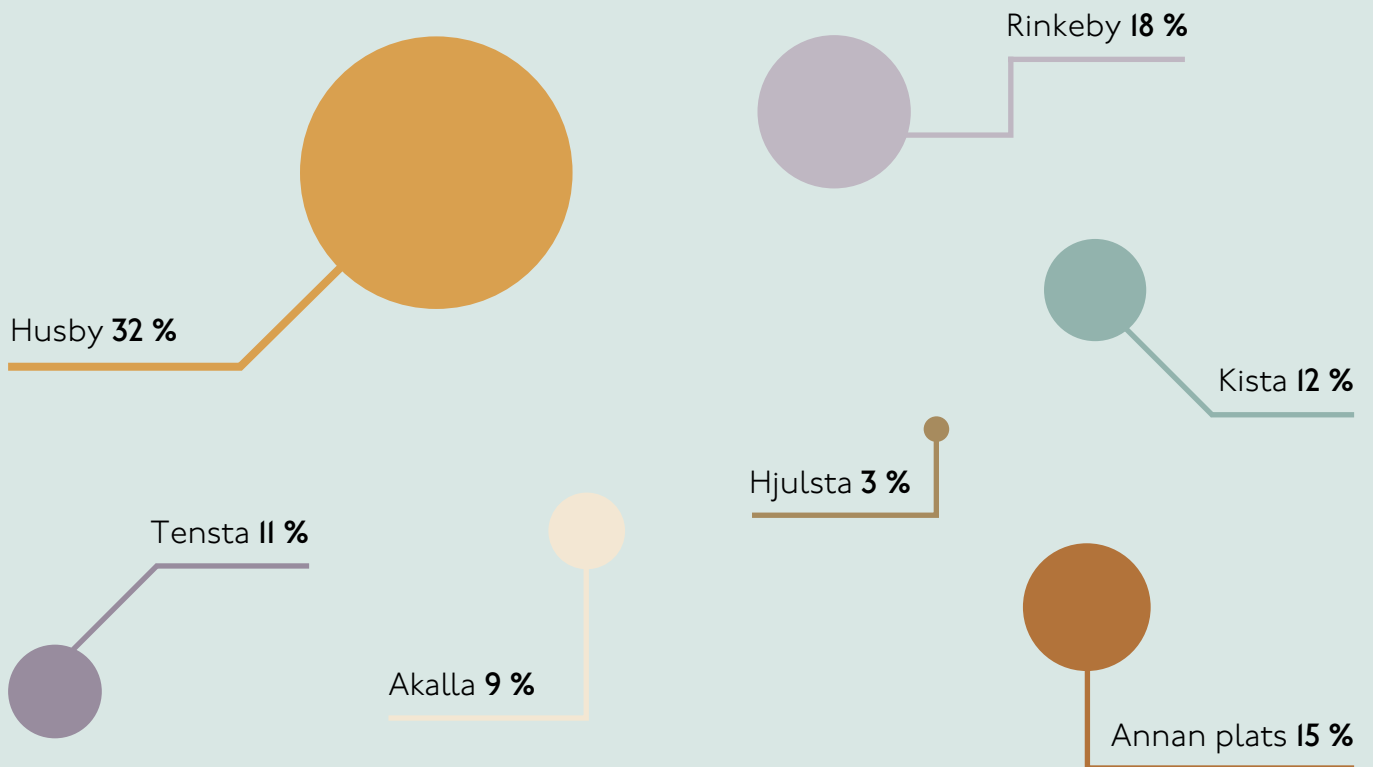
Ålder

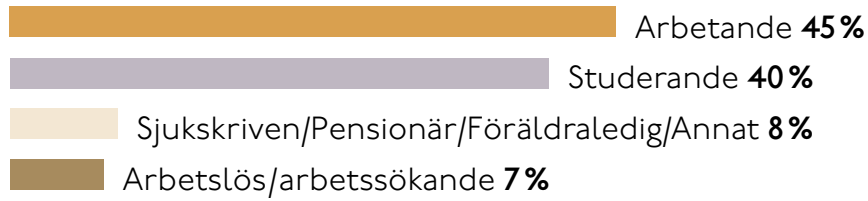
Kön

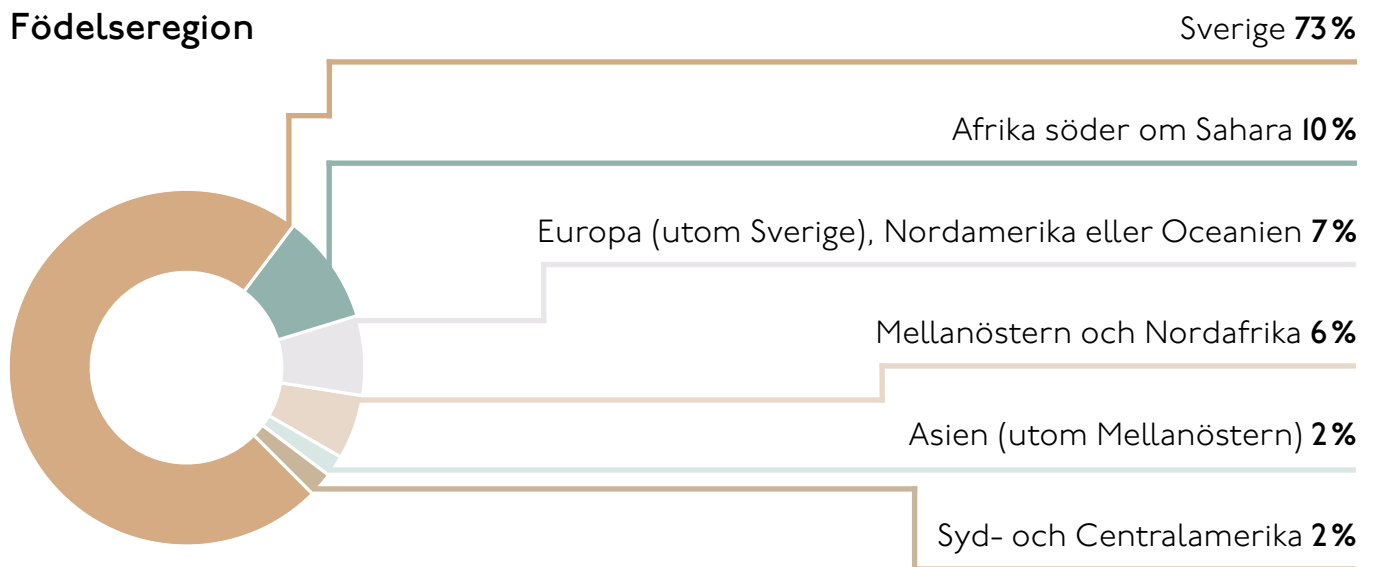
Hemort

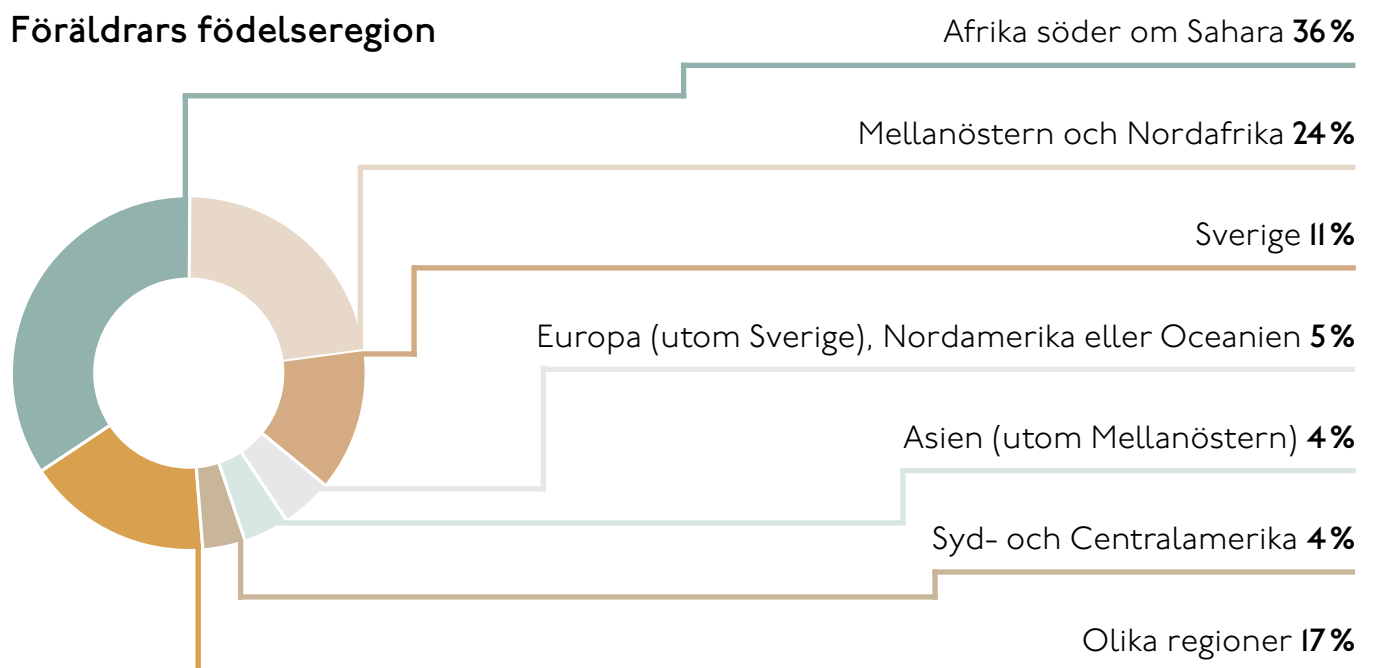
Sysselsättning

Födelseregion

Föräldrars födelseregion

ÖVERVÄGANDEN OCH FÖRTYDLIGANDEN

Ett antal etiska överväganden har gjorts i denna studie. De som besvarat enkäten och intervjupersonerna informerades om studiens syfte innan de gav sitt godkännande till att delta. Hänsyn har också tagits till undersökningens känsliga tematik. Eftersom studien delvis kretsar kring erfarenheter av våld i området har det funnits en risk att invånarna upplever obehag när de möter frågor om dessa erfarenheter. Övervägandet som gjorts är att det finns en relevans i att fråga människor om detta trots risken det innebär att uppmana människor att minnas.

Vidare har det varit avgörande att säkerställa anonymiteten hos de som besvarat enkäten och för intervjudeltagarna. Detta gör att resultat enbart analyseras på gruppnivå och att intervjudeltagare enbart presenteras genom generella attribut. Överväganden kring vikten av att säkerställa anonymitet och att det ska vara omöjligt att länka resultat till specifika individers erfarenheter ligger också till grund för att den könsuppdelade statistiken enbart uppehåller sig vid kategorierna män/pojkar respektive kvinnor/flickor.

En viktig fråga i utformningen av enkäten har varit hur de svarandes bakgrund ska kategorise-

ras. Deltagarna har i enkäten gett information om sin födelseplats utifrån en regional uppdelning med nio förutbestämda svarsalternativ bestående av: a) Sverige, b) Norden (utom Sverige), c) Europa (utom Norden), d) Afrika söder om Sahara, e) Mellanöstern och Nordafrika, f) Asien (utom Mellanöstern), g) Nordamerika, h) Syd- och Centralamerika samt i) Oceanien. Denna regionala indelning är politisk givet att indelningar inte är naturliga utan reflekterar föreställningar om människor och platser. Detta illustreras inte minst genom konstruktionen av Mellanöstern och Nordafrika – den så kallade Mena-regionen – som en sammanhållen enhet, genom konstruktionen av Asien som en världsdel vilken kan frikopplas från Mellanöstern och även genom konstruktionen av Nord-, Central och Sydamerika som distinkta regioner (Mignolo, 2009). I detta fall har en överordnad ambition varit att fånga rasismens olika uttryck i Sverige, inte minst problem kopplade till anti-svart rasism och anti-muslimsk rasism (Wolgast, Molina & Gardell, 2018).

Deltagarna fyllde också i var båda deras föräldrar var födda utifrån samma förutbestämda svarsalternativ. I rapporten kategoriseras de svarande utifrån en sammanslagning av sina föräldrars födelseregion. De som har föräldrar födda i olika

världsregioner redovisas i en separat kategori. Statistiska centralbyrån redovisningsprincip är att uppge båda föräldrarnas födelseland när statistik om befolkning efter ursprungsland presenteras och de saknar därför redovisningsprinciper som matchar vår bakgrundsdata (SCB, 2002). Vår modells fördel är dess överskådlighet.

Givet att det är få av de svarande vars båda föräldrar är födda i andra delar av Europa än Sverige, i Nordamerika och i Oceanien har dessa slagits ihop till en regionalt överskridande kategori i presentationen av statistiken. Där deltagarna i enkäten preciserat antalet gånger de stoppats av polis de senaste tolv månaderna inkluderas även de med båda föräldrarna födda i Syd- och Centralamerika samt Asien (utom Mellanöstern) i denna regionalt överskridande kategori. Detta för att det inte ska gå att länka resultat till enskilda individer.

STATISTIK OCH SÄKERSTÄLLET AV TRANSPARENS

Enkäten är genomförd i samverkan med Research Institutes of Sweden (RISE) enhet Mäta i samhället. RISE har bistått i administrationen av enkäten och i datainsamlingen, i beräkningar av mätvärden samt i vissa statistiska analyser.

All data har analyserats på gruppnivå med programvaran IBM SPSS, version 25. ANOVA har använts för att jämföra medelvärden för indexmätt som sammanfattar flera singel-items (enskilda frågor) inom åldersgrupper, kön och föräldrars födelseregion. Chi-2 (χ^2) tester har använts för jämförelser av fördelningen av singel-items mellan svarskategorierna inom åldersgrupper, kön och föräldrars födelseregion. Signifikansgränsen har satts till 0,05 i alla analyser. Med signifikanta skillnader menas att resultaten inte beror på slumpen.

Notera att dessa statistiska analyser beaktar spridningen på gruppnivå och inte tar hänsyn till de stora mätosäkerheter som finns på individnivå. Notera även att beräkningar inte presenteras i denna rapport utan återfinns i det mättekniska underlaget. För att säkerställa undersökningens transparens finns detta att [ladda ner på den öppna plattformen OSF](#).

Givet mättekniska brister bör information om validitet och reliabilitet beaktas vid tolkning av resultaten. Resultaten från enkäten presenteras i huvudsak genom deskriptiv statistik där svarsutfall beskrivs i syfte att göra rapporten så tillgänglig som möjligt.

Resultat och analys

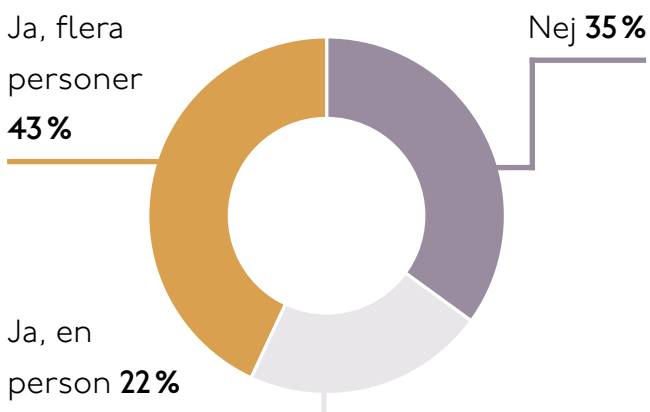
COMMUNITYVÅLD: ATT LEVA TÄTT INPÅ SKJUTNINGAR

Rapportens första intresseområde är communityvåld. I enkäten ställs flera frågor som berör detta tema. På frågan om man känner någon i sitt bostadsområde som har förlorat livet till följd av dödligt våld svarar 22 procent att de känner en person och 43 procent att de känner flera, det vill säga sammanlagt 65 procent. Majoriteten av de som besvarat

enkäten är alltså personligt berörda av de skjutningar och allvarliga våldsdåd som drabbat Järvaområdet. På frågan om de känner oro för att en vän eller familjemedlem ska förlora sitt liv till följd av dödligt våld svarar 32 procent ofta och 28 procent ibland. Denna oro kan delvis förstås som de indirekta konsekvenserna som följer på communityvåld. Hur invånare hanterar oros känslan som följer av våldet i området är en viktig tematik för studien.

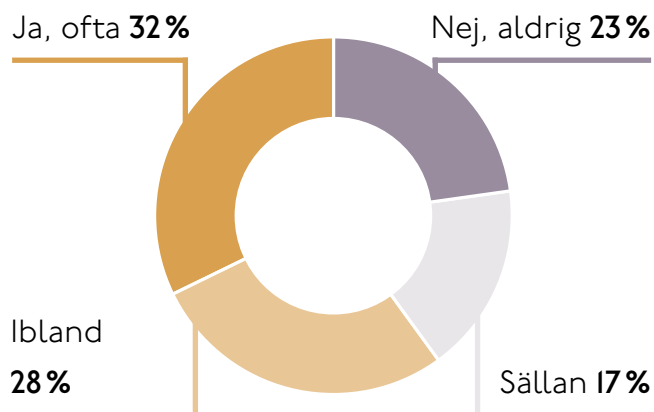
Känner du någon i ditt bostadsområde som har förlorat sitt liv genom dödligt våld?

SVARANDE: 580

Känner du oro för att någon vän eller familjemedlem ska förlora sitt liv genom dödligt våld?

SVARANDE: 527

För att ringa in konsekvenserna av att leva tätt inpå skjutningar och allvarliga våldsdåd fick enkättagarna uppge huruvida de i samband med dessa händelser i bostadsområdet a) känner sig nedstämda, b) får svårt att sova, c) får svårt att koncentrera sig, d) tappar aptiten, e) tappar intresse för sådant de vanligtvis tycker om att göra, samt f) upplever att deras prestationer försämras i skolan, på jobbet eller andra platser där de är verksamma. Alla dessa symptom kan förstås som tecken på ångest och depression. 31 procent uppger att de alltid känner sig nedstämda i samband med att skjutningar eller andra allvarliga våldsdåd inträffar i deras bostadsområde. Ytterligare 20 procent upp-

ger att de ofta känner sig nedstämda, alltså sammanlagt 51 procent. Siffrorna kan tolkas fånga det som civilsamhällesaktörer i Järva beskrivit som en sorg som brett ut sig på grund av communityvåldet.

Svaren kring nedstämdhet skiljer ut sig från de andra svaren i frågeklustret. Vad gäller de övriga självskattade negativa psykologiska konsekvenserna av att leva tätt inpå skjutningar och allvarliga våldsdåd uppger mellan 18 procent och 27 procent att de alltid eller ofta påverkas beroende på fråga. Skillnaden jämfört med andelen som ofta eller alltid känner sig nedstämda är alltså mellan 33 och 24 procentenheter. Att man självskattar problem med nedstämdhet i betydligt högre utsträckning

När skjutningar eller andra allvarliga våldsdåd inträffar i mitt bostadsområde, leder det till att ...

SVARANDE: 518

	ALDRIG	SÄLLAN	IBLAND	OFTA	ALLTID
JAG KÄNNER MIG NEDSTÄMD	13 %	13 %	23 %	20 %	31 %
JAG HAR SVÅRT ATT KONCENTRERA MIG	30 %	17 %	26 %	15 %	12 %
JAG FÅR SVÅRT ATT SOVA	28 %	25 %	21 %	14 %	13 %
JAG TAPPAR INTRESSE FÖR SAKER JAG BRUKAR TYCKA OM ATT GÖRA	35 %	20 %	22 %	12 %	11 %
MINA PRESTATIONER FÖRSÄMRAS I SKOLAN, PÅ JOBBET ELLER DÄR JAG I HUVUDSAK ÄR VERKSAM	35 %	21 %	22 %	10 %	12 %
JAG TAPPAR APTITEN	46 %	18 %	19 %	8 %	10 %

än med sömn, koncentration, aptit och att uppbåda intresse samt att prestera kan tolkas bero på att vardagslivet ändå behöver fortgå, oavsett hur det psykiska allmäntillståndet påverkas av denna typ av händelser. Det kan också handla om att färre helt enkelt drabbas av dessa andra symtom, som kan betraktas som allvarigare.

Viktigt i sammanhanget är att när beräkningar görs där de enskilda frågorna kring mående slås ihop framkommer det att på gruppnivå finns en statistiskt signifikant skillnad mellan åldersgrupper gällande negativa psykologiska konsekvenser av att leva tätt inpå våld. Statistiken som beskriver svarsutfallet visar att dem som är 15–18 år mer sällan upplever negativa psykologiska konsekvenser. Vad gäller till exempel nedstämdheten visar siffrorna på följande: 25 procent av 15–18-åringarna uppger att de alltid eller ofta känner sig nedstämda i samband med skjutningar eller andra allvarli-

ga våldsdåd i deras bostadsområde. Motsvarande siffra för 19–25-åringarna till 52 procent. Bland 26–30-åringarna uppgår siffran till 70 procent, samma som för dem som är över 30 år. Resultaten pekar alltså på att det är mer än dubbelt så vanligt att de enkättagare som är äldre än 18 år skattar att de alltid eller ofta påverkas. Jämförs den yngsta med de äldsta ålderskategorierna är det nästan tre gånger så vanligt. Det är också anmärkningsvärt att 30 procent av de svarande som är 15–18 år uppger att de aldrig känner sig nedstämda när skjutningar eller andra allvarliga våldsdåd inträffar i deras bostadsområde, medan motsvarande siffra är 7 procent för 19–25-åringarna, 4 procent för 26–30-åringarna och 2 procent för dem över 30 år.

Svarsmönstret, att dem i den yngsta ålderskategorin i lägre grad ger uttryck för att de påverkas i samband med skjutningar eller andra allvarliga våldsdåd i deras bostadsområde, återkommer även

UPPDELAT PÅ ÅLDER

Jag känner mig nedstämd när skjutningar eller andra allvarliga våldsdåd inträffar i mitt bostadsområde.

SVARANDE: 518

	ALLA	15–18 ÅR	19–25 ÅR	26–30 ÅR	30 +
ALDRIG	13 %	30 %	7 %	4 %	2 %
SÄLLAN	13 %	24 %	10 %	8 %	7 %
IBLAND	23 %	21 %	31 %	18 %	21 %
OFTA	20 %	14 %	17 %	28 %	26 %
ALLTID	31 %	11 %	35 %	42 %	44 %

på frågan huruvida enkätbarnens prestationer försämras i skolan, på jobbet eller andra platser där man är verksam. Medan 12 procent av 15–18-åringarna uppger att deras prestationer alltid eller ofta påverkas i samband med skjutningar eller andra allvarliga våldsdåd i deras bostadsområde uppgår motsvarande siffra för 19–25-åringar till 25 procent. Bland 26–30-åringar uppgår siffran till 33 procent och bland dem över 30 år uppgår den till 23 procent. I relation till denna fråga är det alltså 26–30-åringarna som skattar att de påverkas mest. En viktig diskussion som följer av dessa resultat är huruvida de reflekterar sakernas tillstånd, eller om det är så att de yngre som besvarat enkäten bara är betydligt mindre benägna att uppge att de påverkas negativt av communityvåldet.

Vikten av att fortsätta utforska konsekvenserna av communityvåldet understryks av att få som besvarat enkäten tycks ha en förhoppning om att

problem kommer avta. 9 procent instämmer helt och hållet i påståendet att antalet skjutningar och andra allvarliga våldsdåd i deras bostadsområde kommer att minska framöver, och 13 procent instämmer till stor del, tillsammans 22 procent. När det gäller föreställningen om våldsutvecklingen i det egna området är det alltså cirka fyra gånger vanligare att enkätbarnen ger uttryck för en negativ framtidstro jämfört med en positiv.

Denna uppfattning om framtiden kan ställas i relation till att det är en begränsad andel av de som besvarat enkäten som är positiva till myndigheternas arbete i området vad gäller att motverka att barn och unga hamnar i kriminalitet. 10 procent instämmer helt och hållet i påståendet att myndigheter arbetar på ett bra sätt för att motverka att barn och unga i deras bostadsområde hamnar i kriminalitet, medan 15 procent instämmer till stor del, det vill säga sammanlagt 25 procent.

UPPDELAT PÅ ÅLDER

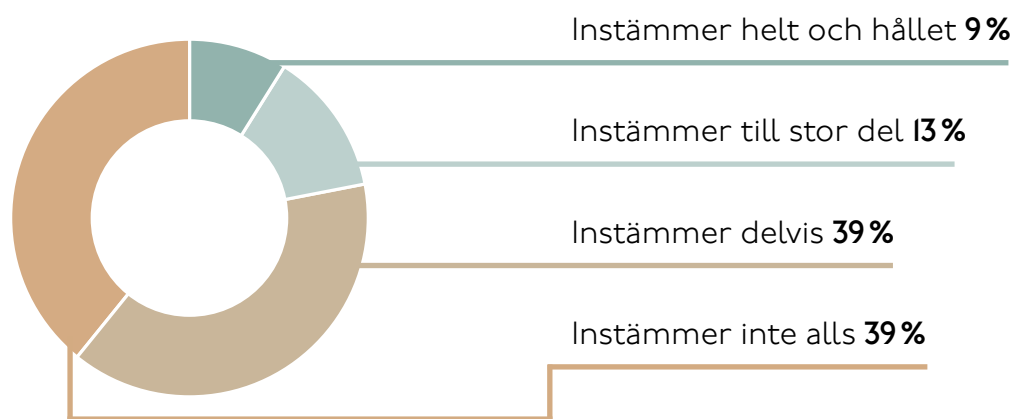
Mina prestationer försämras i skolan, på jobbet eller där jag i huvudsak är verksam när skjutningar eller andra allvarliga våldsdåd inträffar i mitt bostadsområde.

SVARANDE: 518

	ALLA	15–18 ÅR	19–25 ÅR	26–30 ÅR	30 +
ALDRIG	35 %	54 %	30 %	19 %	28 %
SÄLLAN	21 %	21 %	18 %	19 %	26 %
IBLAND	22 %	14 %	28 %	28 %	22 %
OFTA	10 %	5 %	8 %	20 %	10 %
ALLTID	12 %	7 %	17 %	13 %	13 %

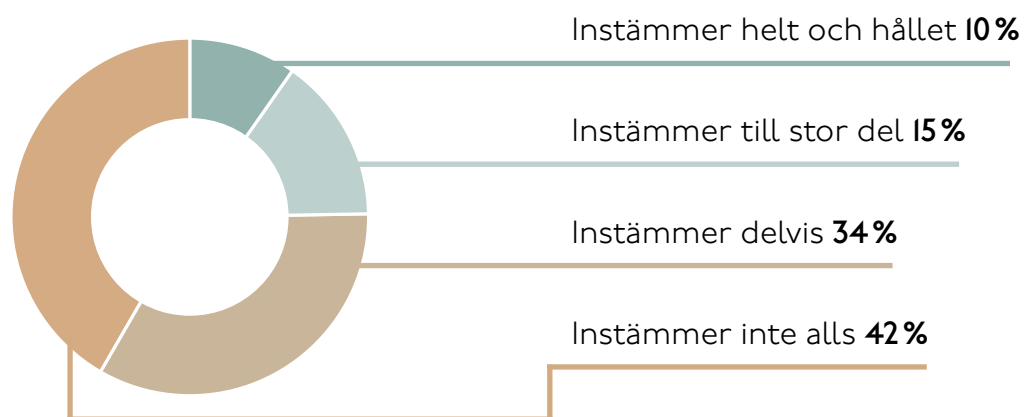
Jag tror att antalet skjutningar och andra allvarliga våldsdåd i mitt bostadsområde kommer minska framöver.

SVARANDE: 525

Myndigheter arbetar på ett bra sätt för att motverka att barn och unga i mitt bostadsområde hamnar i kriminalitet.

SVARANDE: 530

"SOM EN KLUMP I MAGEN"

Ovanstående siffror fångar uttryck för, självskattade konsekvenser av och föreställningar kring communityvåld. Deltagarna i fokusgruppsintervjuerna lyfter liknande teman utifrån en personlig horisont, vilket skapar en mer ingående förståelse för de erfarenheter som ligger till grund för siffrorna. I en av intervjuerna deltar en ung Järvabo. På frågan om hur det påverkar honom att ta del av nyheten om en skjutning eller ett allvarligt våldsdåd i området svarar han:

"Det blir som en klump i magen. Den kan vara i minuter, i dagar, i veckor. Tills man får reda på om det är någon nära dig, någon du känner, om det är en kompis. Tills man vet. När man får veta, kan man bli lugn och andas ordentligt.

Och hur påverkar den klumpen i magen?

Det blir bara dåligt. Du pratar inte så mycket. Du blir instängd. (...) Du slutar bry dig. Du sätter dig längst bak i klassen och hör inget. Du tänker bara: Vem har blivit skjuten? Du hör inte vad läraren säger och hänger inte med i någonting som händer. Du är fast i din hjärna, du är fast i dom här tankarna: Vem kan det vara? Vem kan det vara?" (Pojke, 16 år)

Intervjupersonen formulerar här vad som kan förstås som de indirekta konsekvenserna som följer på communityvåld. Utsagan är en detaljerad redogörelse för oron som uppstår kring vänner och familjemedlemmars säkerhet när allvarligt våld inträffat. Han beskriver en psykologisk påfrestning och hur ovissheten kring vem som är drabbad skapar en anspänning som kan vara i veckor. Först när "man vet" vem det är som drabbats kan "klumpen i magen" försvinna och det blir lättare att andas. Under tiden däremellan uppstår en tystnad där han upplever sig "instängd". Avgörande i beskrivningen är att påfrestningen gör att hans prestationer försämras i skolan, något som få som besvarat enkäten i den ålderskategori han ingår i uppger händer dem. Här beskriver intervjupersonen att våldet leder till att han sätter sig "längst bak i klassen" och slutar bry sig. Communityvåldet har därmed externaliserats i bemärkelsen att det lett till ett förändrat beteende.

En tematik som berörts i relation till enkätsvarren är huruvida resultaten reflekterar att de yngre som deltagit i undersökningen är mindre benägna att uppge att de påverkas negativt. Intervjupersonens beskrivning kan både tänkas stärka denna tolkning och utmana den. Även om intervjupersonen tydliggör hur och varför communityvåldet externaliserats, fångar hans utsaga processen genom vilken communityvåldet först har internaliserats. Han skildrar hur han blir "fast" i sina tankar. Att inte prata med människor i sin omgivning om sina problem kan antas försvåra ett medvetandegörande av oron som han bär på. I så fall understryks vikten av att utveckla ett språk kring psykisk ohälsa

och de bördor invånare bär på i kontexter där man lever med förhöjda nivåer av våld. Å andra sidan är intervjupersonen mycket detaljerad i sin redogörelse för hur han reagerar. Således kan erfarenheten han delar med sig av tas som intäkt för att människor påverkas på olika sätt och att analyser på gruppnivå behöver kompletteras med förståelse för hur enskilda invånare hanterar communityvåld.

COMMUNITYRESILIENS: PREMISSER FÖR MOTSTÅNDSKRAFT

Rapportens andra intresseområde är community-resiliens. Möjligheten att uppbåda motståndskraft i ett område med förhöjda nivåer av våld är kopplad till att arbeta för det gemensamma, med och för andra invånare i grannskapet. Flera av enkätresultaten pekar på att det finns förutsättningar för kollektiv handling. 38 procent instämmer helt och hållet i att de som bor i området hjälper varandra, och ytterligare 38 procent instämmer till stor del i påståendet, sammanlagt 76 procent. Siffrorna kan jämföras med värderingen av påståendet att

de som bor i området känner samhörighet med varandra. 40 procent instämmer helt och hållet i detta påstående medan 37 procent instämmer till stor del, tillsammans 77 procent. Svaren på dessa frågor är samstämmiga och fångar en klar övervikt vad gäller att värdera hjälpsamhet och samhörighet i området positivt.

Denna slutsats kan tolkas i relation till hur olika aktörers stöd i samband med skjutningar eller andra allvarliga våldsdåd i bostadsområdet värderas. Enkättagarna fick gradera sju olika aktörers stöd: a) familj och vänner, b) polis, c) ambulanspersonal, d) föreningsaktiva, till exempel personal på öppna mötesplatser eller i fotbollsföreningar, e) aktiva inom religiösa samfund, f) skolpersonal, samt g) personal inom stadsdelens krisstöd. Noterbart är att 39 procent av de svarande uppger att de inte vet huruvida personal inom stadsdelens krisstöd erbjuder bra hjälp eller inte – det är den siffrorna som är högst i sammanhanget. Att inte känna till förekomsten av stödverksamhet kan tänkas reflektera en allvarlig brist hos aktören i fråga: de har inte lyckats nå ut med erbjudandet om hjälp.

I mitt bostadsområde upplever jag att de som bor här hjälper varandra.

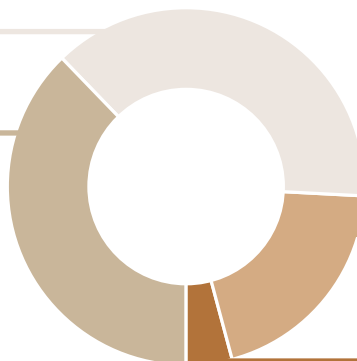
SVARANDE: 566

Instämmer helt och hållet **38 %**

Instämmer till stor del **38 %**

Instämmer delvis **20 %**

Instämmer inte alls **4 %**

"Möjligheten att uppbåda **motståndskraft** i ett område med förhöjda nivåer av våld är kopplad till att arbeta för det **gemensamma**, med och för andra invånare i grannskapet. Flera av enkätresultaten pekar på att det finns förutsättningar för **kollektiv handling**."

I mitt bostadsområde upplever jag att de som bor här känner samhörighet med varandra.

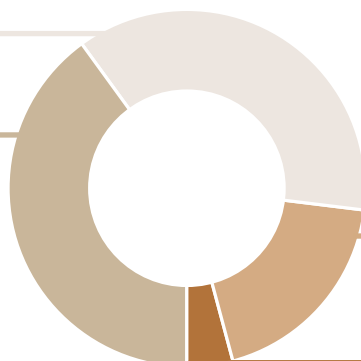
SVARANDE: 560

Instämmer helt och hållet **40%**

Instämmer till stor del **37%**

Instämmer delvis **19%**

Instämmer inte alls **4%**

Det kan dock också tänkas bero på att de som besvarat enkäten själva inte uppsökt eller behövt uppsöka stöd och därför inte kan värdera de insatser som erbjuds.

Av de svarande som kunnat bedöma respektive aktörs stöd är det 73 procent som instämmer helt och hållet eller till stor del i att familj och vänner ger bra stöd. Lika stor andel anser att aktiva inom religiösa samfund erbjuder bra stöd. I topp värderas även stödet från föreningsaktiva: 68 procent in-

stämmer helt och hållet eller till stor del i att dessa ger bra stöd. Lägst siffra får polisen, där 20 procent instämmer helt och hållet eller till stor del i att denna myndighet ger ett bra stöd i samband med skjutningar eller andra allvarliga våldsdåd i deras bostadsområde. Motsvarande siffra för skolpersonal är 37 procent och för personal inom stadsdelens krisstöd är den 35 procent. Resultaten fångar att det i huvudsak är i den privata sfären och i civilsamhället som invånarna söker och får stöd

När skjutningar eller andra allvarliga våldsdåd inträffar i mitt bostadsområde, ger följande aktörer bra stöd ... *

SVARANDE: 525

* DE SOM SVARAT "VET EJ" HAR EXKLUDERATS I BERÄKNINGEN AV ÖVRIGA SIFFROR I TABELLEN.

	INSTÄMMER HELT OCH HÅLLET	INSTÄMMER TILL STOR DEL	INSTÄMMER DELVIS	INSTÄMMER INTE ALLS	VET EJ
FAMILJ OCH VÄNNER	47 %	26 %	17 %	9 %	10 %
AKTIVA INOM RELIGIÖSA SAMFUND	46 %	27 %	18 %	8 %	23 %
FÖRENINGSAKTIVA, T.EX. PERSONAL PÅ ÖPPNA MÖTESPLATSER ELLER I FOTBOLLSFÖRENINGAR	40 %	28 %	23 %	9 %	21 %
AMBULANSPERSONAL	17 %	22 %	34 %	26 %	27 %
SKOLPERSONAL	18 %	19 %	31 %	31 %	33 %
PERSONAL INOM STADSDELENS KRISSTÖD	19 %	16 %	27 %	38 %	39 %
POLIS	8 %	12 %	23 %	56 %	14 %

i samband med de kriser som följer på communityvåldet. Samtidigt tycks det finnas en förbättringspotential bland övriga aktörer.

Denna tolkning stärks av värderingen som de svarande gör av aktörerna i området som de menar bidrar till att generera trygghet. 67 procent instämmer helt och hållet eller till stor del i att se nattvandrare från området får dem att känna sig trygga. Motsvarande siffra för fältassistenter och medborgarvärdar är 59 procent. Andelen som uppger att de känner sig trygga när de ser poliser eller ordningsvakter är ungefär hälften så stor: 35 procent av de svarande instämmer helt och hållet eller till stor del i påståendet att de känner sig trygga när de ser polisen i sitt bostadsområde, medan motsvarande siffra för ordningsvakter/väktare är 31 procent. Resultaten kan förstås fånga att de två sistnämnda aktörerna länkas samman med händelser som i sig genererar otrygghet. Det kan dock även vara så att de andra aktörernas trygghetsskapande arbete är mer uppskattat.

Resultaten pekar på att de som besvarat enkäten uppfattar att invånare i Järvaområdet är sammankopplade och bidrar till det gemensamma genom att erbjuda varandra omsorg och trygghet. Det verkar emellertid svårare att omsätta denna kollektiva kraft till politik. Förmågan att göra det är central i teorier om communityresiliens och områdets förmåga att hantera kriser och förändring. 13 procent instämmer helt och hållet i påståendet att politiska beslut om bostadsområdet är förankrade bland de som bor här, medan 18 procent instämmer till stor del, sammanlagt 31 procent.

Bristen på förankring kan i förlängningen antas leda till begränsat politiskt inflytande bland invånare och därmed försvåra att communityperspektiv på sociala problem får genomslag. Frågor om makt och inflytande kan i Järvas fall tänkas vara kopplade till problem med rasism. I enkäten ställdes flera frågor på detta tema med detta antagande i åtanke. Av svaren framgår att 37 procent instämmer helt och hållet i påståendet att människor i

Jag känner mig trygg när jag ser följande aktörer i mitt bostadsområde ...

SVARANDE: 526

	INSTÄMMER HELT OCH HÅLLET	INSTÄMMER TILL STOR DEL	INSTÄMMER DELVIS	INSTÄMMER INTE ALLS
NATTVANDRARE FRÅN OMRÅDET	42 %	25 %	22 %	11 %
FÄLTARBETARE/ MEDBORGARVÄRDAR	31 %	28 %	27 %	14 %
POLIS	18 %	17 %	27 %	38 %
ORDNINGSVAKTER/VÄKTARE	15 %	16 %	24 %	45 %

I mitt bostadsområde upplever jag att politiska beslut om bostadsområdet är förankrade bland de som bor här.

SVARANDE: 559

Människor i mitt bostadsområde begränsas av rasism.

SVARANDE: 555

området begränsas av rasism, och 25 procent instämmer till stor del, det vill säga sammanlagt 62 procent.

De enkättagare som blivit utsatta för rasism fick även värdera i vilka sammanhang de själva utsatts de senaste tolv månaderna. Tio sammanhang specificerades: a) när de sökt bostad, b) på sociala medier, c) när de sökt arbete, d) i utelivet, till exempel krog- och klubbssammanhang, e) vid

kontakt med sjukvården, f) i skolan, g) på sitt arbete, h) vid kontakt med rättsväsendet, till exempel polisen, i) i kollektivtrafiken, samt j) på offentlig plats, till exempel torg. Flera svars kategorier kunde fyllas i. Medan 29 procent uppger att det skett i samband med bostadssökande, sträcker sig andelen som uppger att de utsatts för rasism till mellan 41 procent och 52 procent för övriga sammanhang som specificerats. Resultaten reflekterar

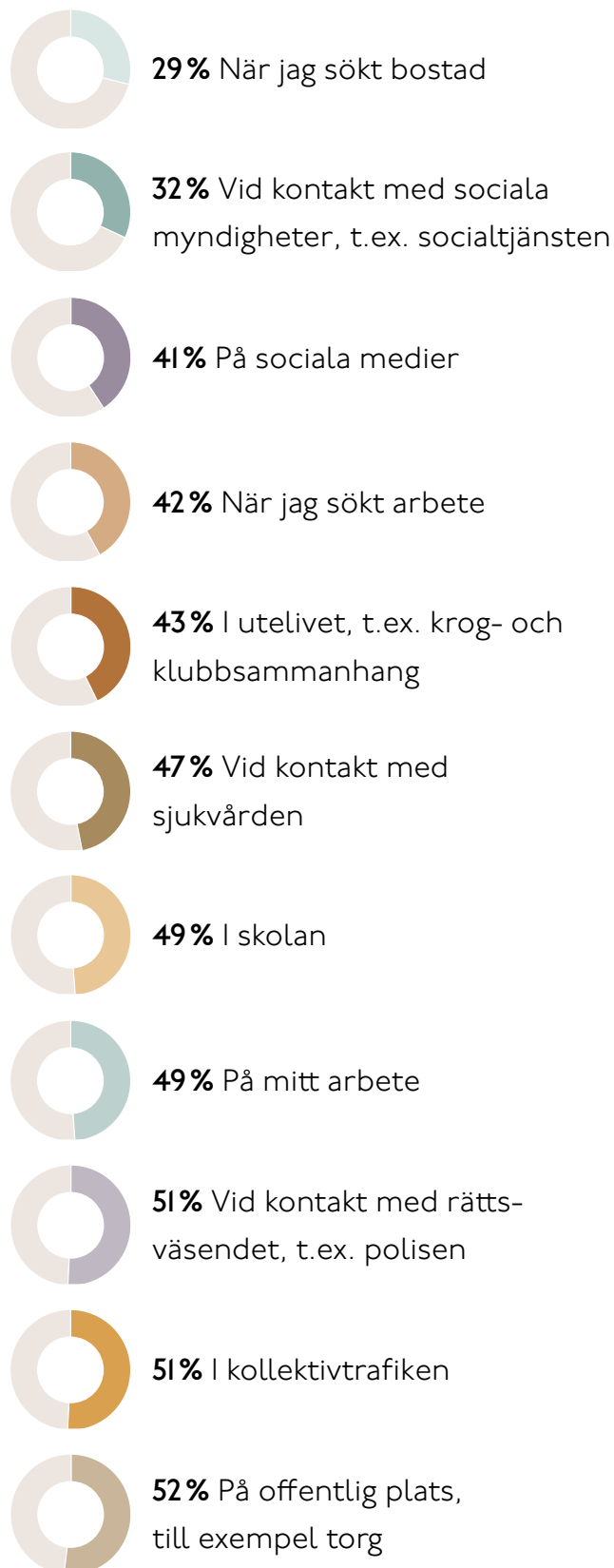
delvis de svarandes ålderssammansättning. Många av de yngre som besvarat enkäten får antas ha begränsad erfarenhet av att söka bostad och kontakt med sociala myndigheter går ofta via vårdnadshavare. Analytiskt värdefullt att registrera är att rasismen i övrigt tycks manifesteras relativt jämnt i olika kontexter. En tolkning är att resultaten fångar rasism som ett strukturellt fenomen givet att enkättagarna möter problemet i olika typer av sammanhang.

För att ytterligare fördjupa kunskapen kring rasismens uttryckssätt fick enkättagarna svara på hur de utsatts för rasism under det senaste året. Nio olika former av interaktion specificerades utifrån en idé om att rasism manifesteras olika i invånarnas vardag, där de kan behandlas: a) mindre artig, b) med mindre respekt, c) med sämre service, d) som om de vore dumma/okunniga, e) som om de vore oärliga, f) som om människor vore rädda för dem, g) genom förolämpningar, h) genom hot, samt i) genom våld. Enkättagarna kunde även här fylla i flera svarsalternativ. 62 procent uppger att rasismen mot dem manifesterats genom att människor varit mindre artiga och lika många uppger att människor behandlat dem med mindre respekt. Denna typ av rasism kan karaktäriseras som mer subtil och kan jämföras med att 33 procent av de svarande uppger att de utsatts för rasism de senaste tolv månaderna i form av att människor agerat våldsamt mot dem. Siffran är lägst i sammanhanget, men på inget sätt obetydlig.

Eftersom rasism påverkar invånarnas kollektiva förmåga att mobilisera i konstruktiv riktning är det grundläggande att kartlägga rasismens olika skepnader, men också undersöka hur grupper inom Järva drabbas på olika sätt. Genom beräkningar

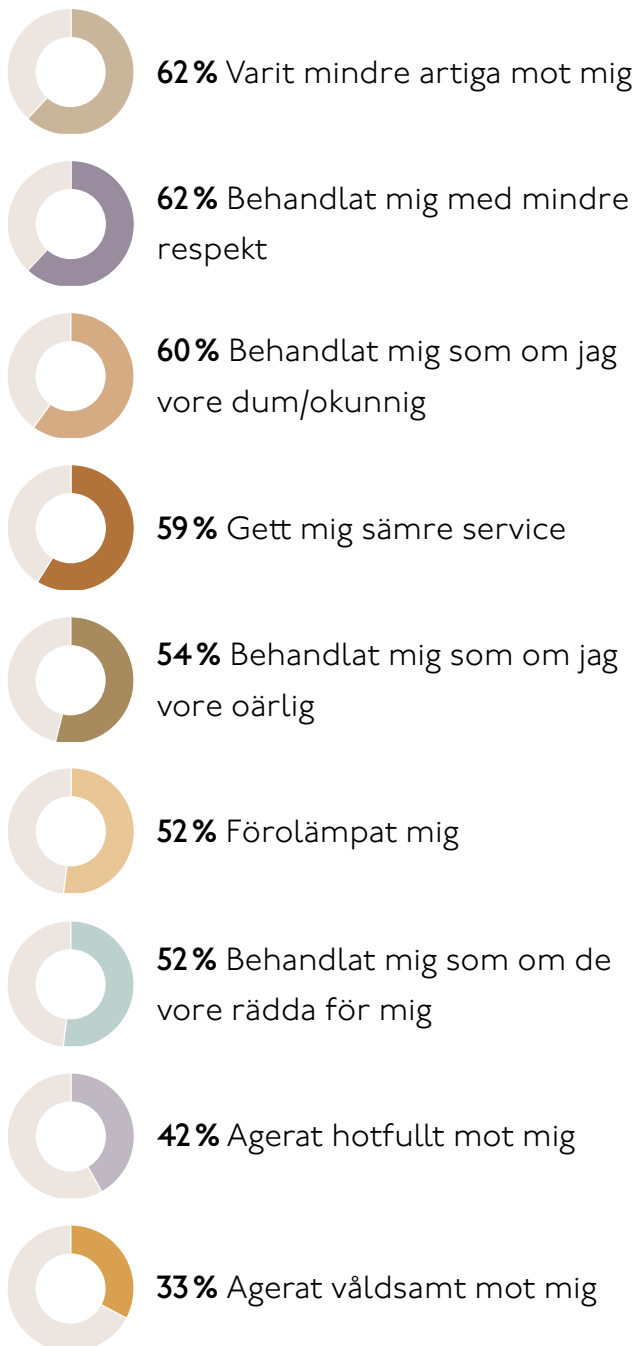
Om du blivit utsatt för rasism de senaste 12 månaderna, har det skett i följande sammanhang ...

SVARANDE: 486

Har du blivit utsatt för rasism på något av följande sätt under de senaste 12 månaderna? Människor har ...

SVARANDE: 571

som sammanfattar de enskilda frågorna om hur rasism tagit sig uttryck framkommer att det finns signifikanta skillnader beroende på var de svarandes föräldrar är födda. Beskrivningen av svarsutfallet visar att de mer subtila formerna av rasism i huvudsak tycks upplevas av enkättagare med båda föräldrar födda i Mellanöstern och Nordafrika, i Afrika söder om Sahara, i Syd- och Centralamerika samt i Asien (utom Mellanöstern). Bland de två senare grupperna är det 83 procent respektive 82 procent som uppger att människor varit mindre artiga mot dem. Bland dem med båda föräldrar födda i Mellanöstern och Nordafrika uppgår siffran till 65 procent och bland dem med båda föräldrar födda i Afrika söder om Sahara till 75 procent. Givet att antalet svarande med båda föräldrarna från Syd- och Centralamerika respektive Asien är relativt få bör man vara försiktig med att dra alltför stora slutsatser kring variationer. Man kan dock konstatera att de mer subtila formerna av rasism tycks drabba enkättagare med båda föräldrarna födda i andra regioner i världen än Europa, Nordamerika och Oceanien. Resultatet tycks också indikera att svarande med båda föräldrarna födda i Afrika söder om Sahara är särskilt utsatta när det gäller rasismens mer våldsamma former. Andelen med denna bakgrund som uppger att människor agerat våldsamt mot dem uppgår till 44 procent, att jämföra med gruppen som uppger att de är näst mest utsatta, nämligen de med föräldrar födda i Mellanöstern och Nordafrika. Bland svarande med denna bakgrund är det 32 procent som uppger att utsatts för rasism i form av att någon agerat våldsamt mot dem de senaste tolv månaderna.

Har du blivit utsatt för rasism på något av följande sätt under de senaste 12 månaderna? Människor har ...

SVARANDE: 571

	VARIT MINDRE ARTIGA MOT MIG	BEHANDLAT MIG MED MINDRE RESPEKT	BEHANDLAT MIG SOM OM JAG VORE DUM/OKUNNIG	GETT MIG SÄMRE SERVICE	BEHANDLAT MIG SOM OM JAG VORE OÄRLIG	FÖROLÄMPAT MIG	BEHANDLAT MIG SOM OM DE VORE RÄDDA FÖR MIG	AGERAT HOTFULLT MOT MIG	AGERAT VÅLDSAMT MOT MIG
SVERIGE	14 %	19 %	12 %	14 %	12 %	15 %	15 %	15 %	10 %
EUROPA (UTOM SVERIGE), NORDAMERIKA ELLER OCEANIEN	48 %	48 %	55 %	45 %	48 %	38 %	31 %	28 %	28 %
MELLANÖSTERN OCH NORDAFRIKA	65 %	68 %	69 %	66 %	67 %	60 %	58 %	46 %	32 %
AFRIKA SÖDER OM SAHARA	75 %	72 %	71 %	72 %	64 %	63 %	69 %	53 %	44 %
SYD- OCH CENTRALAMERIKA	82 %	73 %	73 %	65 %	59 %	55 %	32 %	32 %	9 %
ASIEN (UTOM MELLANÖSTERN)	83 %	74 %	44 %	61 %	50 %	66 %	44 %	22 %	23 %
OLIKA REGIONER	55 %	58 %	55 %	57 %	66 %	48 %	43 %	42 %	31 %

"VI SAMLADES PÅ GÅRDEN"

Flera fokusgruppsdeltagare berättar om sina erfarenheter av skjutningar och andra allvarliga våldsdåd och beskriver i anslutning till detta hur resiliensen påverkas av det omgivande samhällets reaktion:

"Vid ett tillfälle skickade kommunen krisstöd, men det blev värre. Dom var inte professionella. Dom sa ord som inte passar. Vi rasade ner. Det kändes som om någon skar i en. Dom som kom för att hjälpa oss, dom pekade ut oss. Men vi behövde stöd, vi hade ont i hjärtat. Vi blev chockade. Jag kommer aldrig glömma bort det. (...) Vad var meningen? Dom pratade om föräldrarnas ansvar. Hela lokalen var full med folk, mammor, pappor ... Vi behövde dela sorgen, inte bli utpekade. Jag kunde inte lugna ner mig. Jag ville lämna lokalen på en gång. Det var ytterligare ett trauma." (Kvinna, 60)

I ett läge av kris gör myndighetsföreträdare det hela "värre". Situationen illustreras som om någon "skar" i intervjupersonen. Av resultaten från enkäten framgår att oartighet och brist på respekt är några av de vanligaste uttrycken för rasism som de svarande vittnar om. Betoningen av föräldrarnas ansvar, som förstås som ett sätt för kommunens tjänstemän att peka ut sörjande människor, kan beskrivas som en form av rasism grundad i felkalibrerad omsorg där "ord som inte passar" bäddas in i det krisstöd som tillhandahölls. Medan vissa former av krisstöd är direkt kontraproduktiva för

alstrandet av resiliens, gör andra det möjligt att hantera kriser mer produktivt:

"Min grannes son blev skjuten förra året. Alla föräldrar, alla grannar, blev förstörda. Vi samlades på gården ... Folk från moskén var där, även polisen kom och stöttade oss. Dom lyssnade på oss till klockan två på natten. Dagen efter: vi hade inte sovit, då öppnade mötesplatsen i området sina dörrar och bjöd på te. Ingen hade lust att dricka te, men de öppnade sina hjärtan och det betyder allt." (Kvinna, 55)

Den starka känsla av gemenskap som beskrivs här kan delvis tänkas komma ur den kollektiva kraft det innebär att samlas på gården för att bära förlusten tillsammans. Ur den gemensamma erfarenheten av kris kan communityperspektiv på samhällsproblem uppstå. Förutom grannarnas roll betonar intervjupersonen civilsamhällets betydelse: moskéns representanter är på plats och anställda på den lokala mötesplatsen erbjuder utrymme där de kan sörja tillsammans. I exemplet framgår också att polisen stannar kvar länge, en handling som uppfattas som viktig i sorgprocessen. Detta är centralt att reflektera vidare kring då relativt få enligt enkätsvaren tycks ha erfarenheter av polisen som en viktig omsorgsaktör. I utdraget ovan lovordas emellertid också dessas stöd. Detta understryker vikten av att vara lyhörd inför den variation av uppfattningar som präglar invånares förståelse, snarare än att försöka tona ner mångfalden av perspektiv och erfarenheter som finns inom ett community.

COMMUNITY "POLICING": ÅTERKOMMANDE KONTROLLER

Detta avsnitt tittar närmare på två aktörer som är centrala för det områdesbaserade polisiära arbetet, nämligen polisen och ordningsvakter.

Av enkätens deltagare uppger 52 procent att de stoppats av polisen de senaste tolv månaderna. 12 procent uppger att det skett 1 gång, 16 procent att det skett 2–5 gånger, 8 procent 5–10 gånger och 16 procent mer än 10 gånger. Uppdelat på kön fångar resultaten att män/pojkar i signifikant högre grad rapporterar polisiärt ingripande. Statistiken som beskriver svarsutfallet visar att 74 procent av männen/pojkarna uppger att de stoppats av polis de senaste tolv månaderna. Motsvarande för kvinnor/flickor är 35 procent. Det är inte bara så att männen/pojkarna som besvarat enkäten uppger att de stoppas oftare, en betydande andel stoppas också återkommande. 30 procent av männen/pojkarna uppger att de stoppats över 10 gånger de senaste tolv månaderna. Det är alltså ungefär lika vanligt att kvinnorna/flickorna uppger att de stoppats av polis under det gångna året som att

männen/pojkarna stoppats över 10 gånger under samma tidsperiod.

Det är också analytiskt värdefullt att undersöka vilka som rapporterar att de stoppats av polis uppdelat på var deras föräldrar är födda, och även här är skillnaderna statistiskt signifikanta. Statistiken som beskriver svarsutfallet pekar på att kontroller i synnerhet riktas mot personer med båda föräldrarna födda i Afrika söder om Sahara samt med båda föräldrarna födda i Mellanöstern och Nordafrika. Bland dessa grupper av svarande uppgår andelen som uppger att de blivit stoppade av polis det senaste året till 62 respektive 60 procent. Dem med föräldrarna födda i Afrika söder om Sahara tycks samtidigt vara utsatta för fler repetitiva kontroller. Bland dessa är det 27 procent som uppger att det skett vid över 10 tillfällen, att jämföra med 9 procent bland de med båda föräldrarna födda i Mellanöstern och Nordafrika och 7 procent bland de med båda föräldrarna födda i Sverige.

Det är inte bara viktigt att förstå vilka som stoppas utan också vad ett stopp innebär. De 52 procent som uppgav att de blivit stoppade av polis under

UPPDELAT PÅ KÖN

Har polisen stoppat dig de senaste 12 månaderna?

SVARANDE: 506

	ALLA	KVINNOR/ FLICKOR	MÄN/POJKAR
ALDRIG	48 %	65 %	26 %
1 GÅNG	12 %	11 %	15 %
2-5 GÅNGER	16 %	13 %	19 %
5-10 GÅNGER	8 %	5 %	10 %
ÖVER 10 GÅNGER	16 %	5 %	30 %

Har polisen stoppat dig de senaste 12 månaderna?

SVARANDE: 506

	SVERIGE	AFRIKA SÖDER OM SAHARA	MELLAN- ÖSTERN OCH NORDAFRIKA	EUROPA (UTOM SVERIGE), NORD- AMERIKA ELLER OCEANIEN	OLIKA REGIONER
ALDRIG	77 %	38 %	40 %	65 %	53 %
1 GÅNG	7 %	13 %	17 %	10 %	11 %
2-5 GÅNGER	5 %	15 %	22 %	15 %	18 %
5-10 GÅNGER	4 %	8 %	12 %	6 %	8 %
ÖVER 10 GÅNGER	7 %	27 %	9 %	5 %	10 %

de senaste tolv månaderna fick redogöra närmare för vad som hänt i samband med händelsen. Elva former av polisinteraktion specificerades, där svarande fick uppge huruvida de: a) ombetts besvara frågor, b) ombetts visa id-handlingar, c) blivit fasthållna med våld, d) kroppsvisiterats, e) avvisats muntligt från en plats, f) fått bilen genomsökt, g) avlägsnats fysiskt från en plats, h) ombetts att sluta filma eller fota en polisinsats, i) avkrävts urinprov eller blodprov, j) fått sitt hem genomsökt, och g) blivit förda till polisstationen. Flera svarsalternativ kunde fyllas i. Den vanligaste erfarenheten är att ha blivit ombedd att svara på frågor, något som 90 procent av dem som stoppats uppger skett dem. Minst vanligt är att ha blivit förd till en polisstation, något som 27 procent uppger har hänt dem.

Resultaten kan tolkas på olika sätt. Ur polisens perspektiv kan det till exempel vara en relationsskapande praktik att be invånare besvara frågor, medan de som är föremål för frågorna kan uppleva det som en repressiv kontrollåtgärd. Det är rimligt att anta att polisens misstanke om brott är större när någon förs till en polisstation, men också om de till exempel får sitt hem genomsökt. Polisens misstanke om brott ska emellertid inte förväxlas med brottslig verksamhet. Vikten av att problematisera vad misstanke innebär tydliggörs av frågan om huruvida enkättagarna uppfattat att de fått en giltig motivering när de blivit stoppade av polisen. Antagandet är att andelen som inte anser sig ha fått en giltig motivering till polisstoppet är högre bland dem som inte gjort sig skyldiga till en

När polisen stoppat dig de senaste 12 månaderna, har följande saker hänt ...

SVARANDE: 266

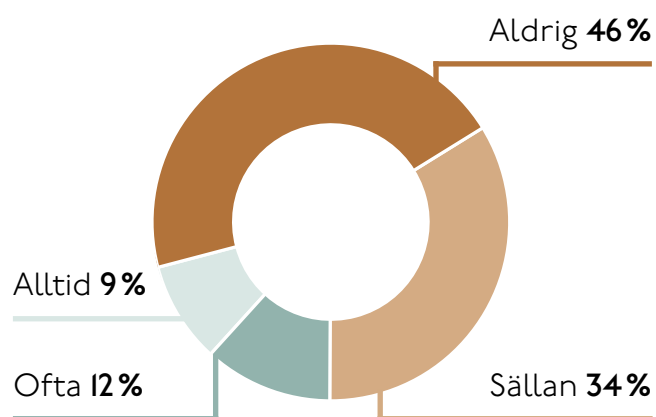

lagöverträdelse. 9 procent av enkätdeltagarna som stoppats de senaste tolv månaderna uppger att de fått en motivering som de uppfattat som giltig, och 11 procent uppger att de ofta fått det, det vill säga tillsammans 20 procent. Statistiken pekar alltså på att en väsentlig andel av de som besvarat enkäten befinner sig i polisens blickfång och har återkommande kontakt med myndigheten utan att de anser det motiverat.

Upplevelsen bland många enkätdeltagare av icke-giltiga kontroller kan antas hänga ihop med frågan om det bristande förtroende för polisen som enkätsvaren vittnar om: 42 procent instämmer inte alls i påståendet att de har förtroende för denna myndighets arbete i deras område, och 32 procent instämmer endast delvis, tillsammans 74 procent. För att ringa in vad förtroende innebär i sammanhanget fick enkätdeltagarna värdera hur de anser att polisen sköter sitt arbete i deras bostadsområde utifrån sju påståenden, att a) polisen skyddar dem när det behövs, b) är hjälpsamma, c) agerar

När polisen stoppat dig de senaste 12 månaderna, har du fått en motivering som du uppfattade var giltig?

SVARANDE: 268

förtroendeingivande, d) har en välfungerande relation med boende, e) är bra på att förebygga brottslighet, och f) är bra på att klara upp brott. Svartsut-fallet kan förstås fånga en förtroendeklyfta mellan delar av Järvas invånare och polisen. Andelen som instämmer helt och hållet samt till stor del i att po-lisen är bra på att förebygga brott uppgår till 18 pro-cent. Motsvarande värdering av deras förmåga att klara upp brott är 17 procent. Noterbart är att drygt dubbelt så många av de svarande instämmer helt och hållet eller till stor del i att polisen skyddar dem när de behöver: 34 procent. Motsvarande värdering-en av polisens hjälpsamhet uppgår till 32 procent.

Förutom polisen är en central polisiär aktör i området ordningsvakter. De svarandes värdering av deras arbete är snarlik den av polisens. Andelen som instämmer helt och hållet eller till stor del i att de har förtroende för polisen respektive ord-ningsvaktens arbete i deras område uppgår i båda fallen till 26 procent.

En tolkning är att polisen och ordningsvak-ter förstås som överlappande aktörer. Samtidigt överensstämmer inte svarsmonstrerna helt, vilket komplicerar resonemanget. På frågan om polis och ordningsvakter borde synas mer i bostadsområdet placerar sig 40 procent på den positiva sidan av

Polisen i mitt bostadsområde ...

SVARANDE: 510

	INSTÄMMER HELT OCH HÅLLET	INSTÄMMER TILL STOR DEL	INSTÄMMER DELVIS	INSTÄMMER INTE ALLS
SKYDDAR MIG NÄR JAG BEHÖVER DET	17 %	17 %	35 %	31 %
ÄR HJÄLPSAM	13 %	19 %	35 %	33 %
GÅR ATT LITA PÅ	11 %	15 %	31 %	43 %
AGERAR FÖRTROENDEINGIVANDE	11 %	13 %	33 %	43 %
HAR EN VÄLFUNGERANDE RELATION MED DE SOM BOR HÄR	8 %	12 %	29 %	51 %
ÄR BRA PÅ ATT FÖREBYGGA BROTTLIGHET	8 %	10 %	26 %	56 %
ÄR BRA PÅ ATT KLARA UPP BROTT	7 %	10 %	25 %	57 %

Jag har förtroende för polisens arbete i mitt bostadsområde.

SVARANDE: 499

Jag har förtroende för ordningsvaktens arbete i mitt bostadsområde.

SVARANDE: 502

skalan i relation till polisen och 30 procent i relation till ordningsvakter.

Skillnaden kan bero på olika värderingar av aktörernas samhällsbidrag, det vill säga vad polis respektive ordningsvakter bidrar med. 25 procent instämmer helt och hållet eller till stor del i att ordningsvakter skyddar dem när de behöver det, en värdering som är nio procentenheter mindre än för polisen. Analysen kompliceras emellertid av att fler i enkäten svarar positivt på frågan om ordningsvakter utför sin kärnuppgift väl: 23 procent instämmer helt och hållet eller delvis i att

ordningsvakter är bra på att upprätta ordning, vilket är 5 och 6 procentenheter fler än dem som helt och hållet eller delvis värderar att polisen är bra på att förebygga respektive klara upp brott. Det är också fler som anser att ordningsvakter har en välfungerande relation med boende i området. Medan 23 procent instämmer helt och hållet eller till stor del i att så är fallet är motsvarande siffra för polisen 20 procent. Skillnaderna är samtidigt relativt små, vilket gör att långtgående slutsatser är svåra att dra utan fördjupande statistiska analyser.

Jag tycker att polisen borde synas mer i mitt bostadsområde.

SVARANDE: 501

Jag tycker att ordningsvakter borde synas mer i mitt bostadsområde.

SVARANDE: 499

Ordningsvakter i mitt bostadsområde ...

SVARANDE: 503

	INSTÄMMER HELT OCH HÅLLET	INSTÄMMER TILL STOR DEL	INSTÄMMER DELVIS	INSTÄMMER INTE ALLS
SKYDDAR MIG NÄR JAG BEHÖVER DET	10%	15%	33%	42%
ÄR HJÄLPSAMMA	11%	14%	37%	38%
HAR EN VÄLFUNGERANDE RELATION MED DE SOM BOR HÄR	9%	14%	30%	47%
ÄR BRA PÅ ATT UPPRÄTTHÅLLA ORDNING	8%	15%	33%	44%

"EN JIDDER-GREJ"

I fokusgruppsintervjun med de tre unga männen beskrivs hur de återkommande stoppas av polisen. Att interagera med denna communityaktör har blivit en del av vardagen:

"Alltså det händer väldigt ofta att man blir stoppad, ibland är det liksom varje, varannan dag. Det är en jidder-grej. Oftast är det inget allvarligt. De frågar en frågor, och tar ens personnummer från ingenstans, alltså från ingenstans. I början var det abo, vad är det jag har gjort. Men det händer ju alla, hela tiden, så nu är det mer: ok de vill störa. De vill jiddra." (Pojke, 17 år)

Citatet fångar de problem med återkommande kontroller som vissa invånare i Järva erfar. Att bli föremål för polisens frågor uppfattas som en "jidder-grej". Med detta menas att polisens informationsinhämtning uppfattas som en provokation, snarare än som ett förtroendeskapande arbete. Att ständigt bli kontrollerad i sin vardag blir ett störande element, eftersom man egentligen bara vill umgås. En liknande uppfattning uttrycks av en annan intervjuperson när han talar om ordningsvaktens roll i området där han bor:

"Vet du vad jag märkt. Det finns olika typer av ordningsvakter. Dom som är i tunnelbanan, dom är så där aggressiva. Dom tar till våld, dom kan dra i dig. Skrika på en. Men dom som jobbar på torget och går runt där, dom är skönare ..."

Vad gör de som är på torget som är "skönare"?

Alltså dom gör inte så mycket liksom, dom står bara där ... Dom stör inte oss. Vi stör inte dom. Dom behöver inte göra något ... men blir det bråk så, yani, då kommer dom så klart. Men liksom när vi chillar, då vill vi vara ensamma, vi vill inte att polis eller ordningsvakter ska hålla på att störa." (Man, 18 år)

Berättelsen sätter fingret på hur systemet med olika polisiära aktörer kan förstås, där tunnelbanans ordningsvakter bedöms som aggressiva, medan de som patrullerar på torget uppfattas som "skönare". Intervjudeltagaren erbjuder också en måttstock på hur deras arbete värderas: "när vi chillar, då vill vi vara ensamma". Han vill helt enkelt inte bli störd när han umgås med sina vänner. Centralt i analysen är synen på ordningsvakterna på torget och deras samhällsbidrag: "dom gör inte så mycket". Detta kan tolkas i dubbel mening. Å ena sidan positivt, då intervjupersonen lämnas i fred utan risk för att bli utsatt för våld, å andra sidan negativt, då det vittnar om en underliggande kritik mot arbetet de borde utföra i området.

Avslutande reflektion

Denna undersökning bygger på att vi har arbetat med och nått människor som befinner sig nära den allvarliga kriminalitet som andra i huvudsak möter genom nyhetsflödet. En majoritet av enkätens deltagare och flera av intervjupersonerna känner någon som förlorat livet i dödligt våld. Urvalet i undersökningen är av denna anledning av särskilt intresse. I ett samhälle där tryggheten är ojämnt fördelad är det avgörande att utreda innebörden för invånare i områden som är särskilt utsatta, direkt såväl som indirekt. Studien reser frågor om konsekvenserna av att vissa grupper är underbeskyddade.

Det finns till vår kännedom i Sverige inga motsvarande undersökningar som fångar hur boendes mående påverkas av den nationella kris som återkommande skjutningar och allvarliga våldsdåd gett upphov till. Många av resultaten lämnar stort utrymme för tolkning. Hur ska det till exempel förstås att bland enkättagarna är det fler som uppger att de blir nedstämde i samband med skjutningar och allvarliga våldsdåd i sitt område, än dem som uppger att de tappar aptiten eller får problem med sömnen? Kunskapen kring otryggheten och den psykiska ohälsa som följer av att leva i ett område med förhöjda nivåer av våld behöver utvecklas, liksom förståelsen för de samhällsliga åt-

gärderna som behöver sättas in för att kompensera för den uppstådda situationen.

Undersökningen lyfter också problem kopplade till överkontroll. I rapporten fångas inte bara erfarenheter av att leva nära skjutningar och allvarlig kriminalitet, utan också av att vara i polisens blickfång. Som med Folkets Husbys första trygghetsundersökning erbjuder denna uppföljare en unik inblick kring invånarens interaktion med polisen. Vid detta tillfälle fördjupar vi dock inte bara förståelsen kring frekvensen av kontroller som vissa utsnitt av befolkningen utsätts för, utan också vad som sker i samband med stoppen och hur det hela bedöms av invånare. Det förefaller i huvudsak handla om att man ombeds besvara frågor och avkrävs identifikationshandlingar, ofta utan att polisen upplevs ha kommunicerat ett giltigt motiv. I en tid när visitationszoner snart kan vara en realitet, är det värdefullt att reflektera över hur den mänskliga rättigheten att slippa utsättas för godtyckligt ingripande efterlevs idag, och hur det kommer att se ut framöver.

Bortom produktionen av ny kunskap med uppmaningar till eftertanke pekar vår studie också på behovet av diskussioner kring kriminalitet och utsatthet som utgår från communityperspektiv. Att få av enkättagarna uppfattat att myndigheter

"I ett samhälle där **tryggheten** är ojämnt fördelad är det avgörande att utreda innebörden för invånare i områden som är **särskilt utsatta**, direkt såväl som indirekt. Studien reser frågor om konsekvenserna av att vissa grupper är **underbeskyddade**."

arbetar på ett bra sätt för att motverka att barn och unga hamnar i kriminalitet är illavarslande. Desto viktigare är då betydelsen av communityresiliens. Studien understryker det lokala samhällets roll i att hantera våldet i området, och utmanar därigenom tendensen att ensidigt fokusera på repressiva åtgärder för att generera säkerhet. Resultaten från enkäten tyder på att nattvandrare och andra lokala krafter är uppskattade aktörer som får många att känna sig trygga. Utöver familj och vänner förlitar sig invånare i huvudsak på civilsamhällets insat-

ser vid behov av stöd när kriser uppstår till följd av skjutningar och andra allvarliga våldsdåd. Aktiva inom religiösa samfund och föreningsaktiva tycks i sammanhanget ha en bärande roll.

Det är viktigt att understryka att rapportens argument inte är att ansvaret för komplexa samhällsproblem i ännu högre grad ska läggas på Järvas civila samhälle. Däremot visar den på det ansvar som Järvas community redan tar i ett läge där invånarens rätt till trygghet och säkerhet inte säkerställs i tillräcklig omfattning av ansvariga myndigheter.

Referenser

- Berg, G., Gustafsson, C. & Karlsson, R. (2020).** *Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006).** Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Burrell, M., White, A., Frerichs, L., Funchess, M., Cerulli, C., DiGiovanni, L. & Lich, K. H. (2021).** Depicting “the system”: How structural racism and disenfranchisement in the United States can cause dynamics in community violence among males in urban Black communities. *Social Science & Medicine*, 272, 113469.
- Bäckman, O., Estrada, F., Nilsson, A. & Sivertsson, F. (2020).** *Den ojämlika brottsligheten: Lagföringsutvecklingen i demografiska och socioekonomiska grupper 1973-2017*. Rapport 2020:1. Kriminologiska institutionen: Stockholms universitet.
- Civil Rights Defenders (CRD) (2022).** *Tidögranskningen: En rättighetsbaserad granskning av Tidöavtalet*. Elektronisk resurs [2022-10-17]: https://crd.org/wp-content/uploads/2022/10/Civil-Rights-Defenders_Tidogranskningen.pdf
- Currie, E. (2020).** *A peculiar indifference: The neglected toll of violence on Black America*. New York: Metropolitan Books.
- Dahlstedt, M., Kings, L. & Tahvilzadeh, N. (2018).** Platskamp: inledande reflektioner. *Arkiv. Tidskrift för samhällsanalys*, (9), 7-25.
- Dutton, M. & Greene, R. (2010).** Resilience and crime victimization. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies*, 23(2), 215-222.
- Engfors, A. (2022).** ”Jag drabbas även av de som inte drabbas”. *Direkta och indirekta former av viktimisering till följd av det dödliga skjutvapenvåldet*. Kriminologiska institutionen: Stockholms universitet.
- Estrada, F., Bäckman, O. & Nilsson, A. (2022).** Biased Enforcement Expansion? Sociodemographic Differences in Police Drug Testing for Suspected Narcotics Use 1993–2015. *The British Journal of Criminology*, 62(5), 1213-1232.
- Gerell, M., Ivert, A. & Mellgren, C. (2018).** *Kollektiv förmåga, brott och otrygghet i Stockholms stad*. Stockholms stad. Elektronisk resurs [2022-09-30]: <http://mau.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1410059&dswid=-6105>
- Gill, C., Weisburd, D., Telep, C. W., Vitter, Z.**

- & Bennett, T. (2014).** Community-oriented policing to reduce crime, disorder and fear and increase satisfaction and legitimacy among citizens: A systematic review. *Journal of experimental criminology*, 10(4), 399-428.
- Glover, K. S. (2009).** *Racial profiling: Research, racism, and resistance*. New York: Rowman & Littlefield Publishers.
- Hansen Lofstrand, C. (2021).** Marketization in a state-centered policing context: *The case of Sweden*. *European journal of criminology*, 18(6), 899-917.
- Hillyard, P. & Tombs, S. (2007).** From 'crime' to social harm? *Crime, law and social change*, 48(1), 9-25.
- Hörnqvist, M. (2001).** *Allas vårt ansvar i praktiken: en statligt organiserad folkrörelse mot brott*. Kriminologiska institutionen: Stockholms universitet.
- Kennedy, T. & Ceballo, R. (2014).** Who, what, when, and where? Toward a dimensional conceptualization of community violence exposure. *Review of General Psychology*, 18(2), 69-81.
- Lea, J. (2010).** Left Realism, community and state-building. *Crime, law and social change*, 54(2), 141-158.
- Lozic, V. (2018).** Att lära av det lokala och experimentera: Resiliensstänkande i brottsförebyggande arbete. *Arkiv. Tidskrift för samhällsanalys*, (9), 129-157.
- Macaulay, A., Commanda, L., Freeman, W., Gibson, N., McCabe, M., Robbins, C. & Twohig, P. (1999).** Participatory research maximises community and lay involvement. *Bmj*, 319(7212), 774-778.
- McCrea, K. T., Richards, M., Quimby, D., Scott, D., Davis, L., Hart, S., & Hopson, S. (2019).** Understanding violence and developing resilience with African American youth in high-poverty, high-crime communities. *Children and Youth Services Review*, 99, 296-307.
- Mignolo, W. (2009).** *The Idea of Latin America*. Williston: John Wiley & Sons.
- Molin, M. & Westerberg, S (2021).** *Nationella trygghetsundersökningen 2021*. Teknisk rapport. Rapport 2021:12. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Nyhetsbyrån Järva. (2021-10-04).** *Här är föräldrarnas alternativa förslag i 34 punkter*. Elektronisk resurs [2022-09-26]: <https://www.nyhetsbyranjarva.se/har-ar-foraldrarnas-alternativa-forslag-i-34-punkter/>

- Sahlin Lilja, H. (2021).** *The Emergence, Establishment and Expansion of Fear of Crime Research in Sweden.* Sociologiska institutionen: Lunds universitet.
- Sampson, R., Raudenbush, S. & Earls, F. (1997).** Neighborhoods and violent crime: A multilevel study of collective efficacy. *Science*, 277(5328), 918-924.
- Schclarek Mulinari, L. (2022).** Over-policed but under-protected: Advancing a critical research agenda. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 109(1), 63-69.
- Schclarek Mulinari, L. & Wolgast, S. (2020).** *Folkets Husbys trygghetsundersökning 2020. Utsatthet och gemenskap i Järva.* Kista: Folkets Husby.
- Schwartz, M. D. & DeKeseredy, W. S. (1991).** Left realist criminology: Strengths, weaknesses and the feminist critique. *Crime, Law and Social Change*, 15(1), 51-72.
- Sernhede, O., León-Rosales, R. & Söderman, J. (2019).** "När betongen rätar sin rygg". *Ortenrörelsen och folkbildningens renässans.* Johanneshov: MTM.
- Shaw, C. & McKay, M. (1942).** *Juvenile Delinquency and Urban Areas.* Chicago: University of Chicago Press.
- Smith, J. R. (2015).** Unequal burdens of loss: Examining the frequency and timing of homicide deaths experienced by young Black men across the life course. *American Journal of Public Health*, 105(S3), 483-490.
- Snodgrass, J. (1976).** Clifford R. Shaw and Henry D. McKay: Chicago criminologists. *The British Journal of Criminology*, 16(1), 1-19.
- Statistiska Centralbyrån (SCB) (2002).** *Meddelanden i samordningsfrågor för Sveriges officiella statistik. Personer med utländsk bakgrund. Riktlinjer för redovisning i statistiken.* Örebro: SCB-Tryck.
- Svenska Dagbladet (Svd) (2022-09-23).** *Järva går emot trenden: "Haft väldigt tunga år".* Elektronisk resurs [2022-10-31]: <https://www.svd.se/a/0Q4xJ6/dodsskjutningarna-pa-rekordniva-i-sverige/>
- Walklate, S. (2011).** Reframing criminal victimization: Finding a place for vulnerability and resilience. *Theoretical criminology*, 15(2), 179-194.
- Walklate, S. & Squires, P. (2006).** *Community Safety and Victims: Who Is the Victim of Community Safety? I: Squires, P. (red.). Community safety: critical perspectives on policy and practice.* Bristol: Policy Press.

Weaver, V., Prowse, G. & Piston, S. (2019).

Too much knowledge, too little power: An assessment of political knowledge in highly policed communities. *The Journal of Politics*, 81(3), 1153-1166.

Wolgast, S., Molina, I. & Gardell, M. (2018).

Antisvart rasism och diskriminering på arbetsmarknaden: Skillnader mellan afrosvenskar och den övriga befolkningen i bruttolön, disponibel inkomst och möjlighet att göra karriär på den svenska arbetsmarknaden. Centrum för Mångvetenskaplig forskning om rasism (CEMFOR), Uppsala universitet.

Woods-Jaeger, B., Siedlik, E., Adams, A., Piper, K., O'Connor, P. & Berkley-Patton, J. (2020).

Building a contextually-relevant understanding of resilience among African American youth exposed to community violence. *Behavioral medicine*, 46(3-4), 330-339.

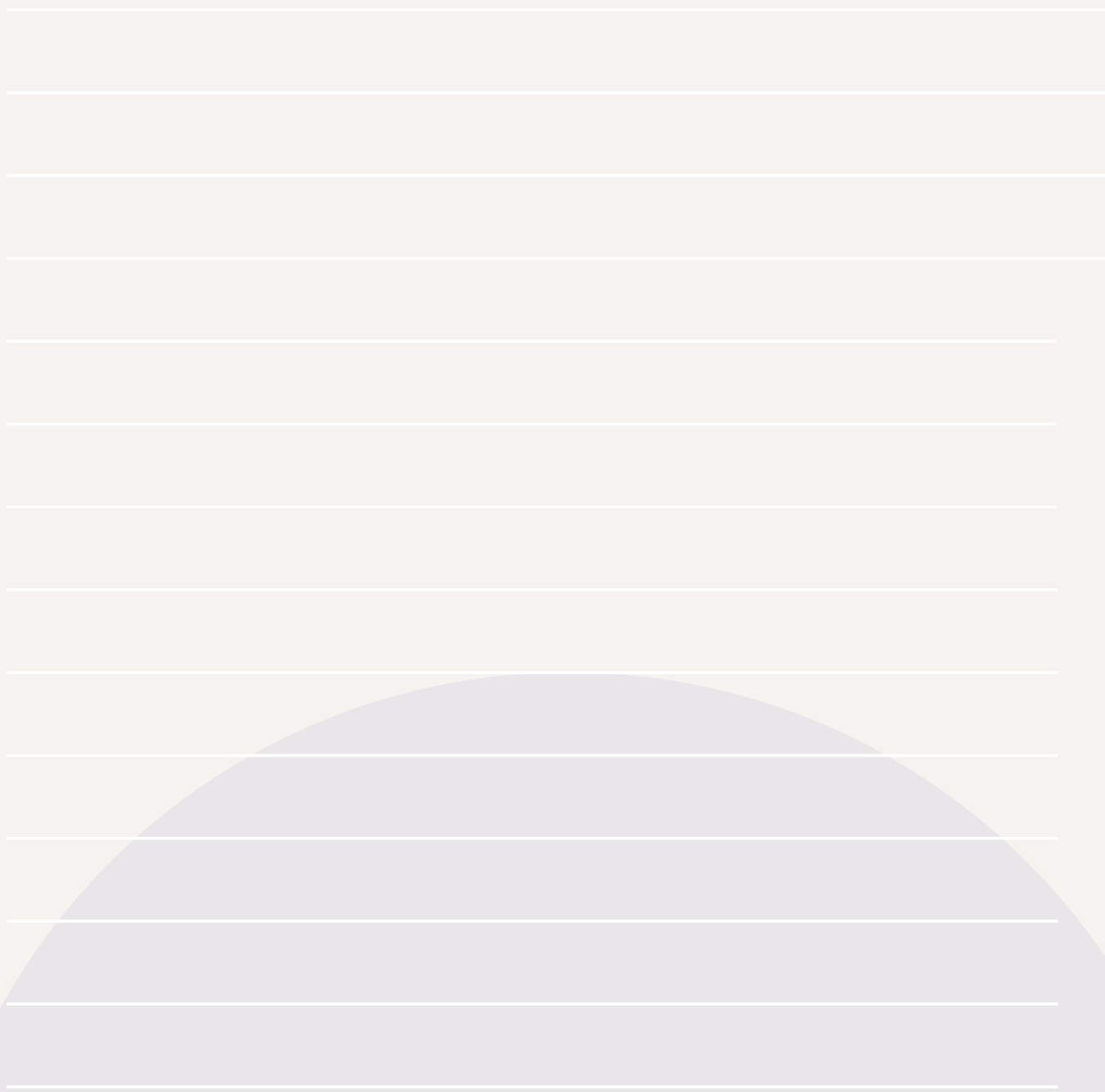
Young, J. & Matthews, R. (red.) (1992).

Rethinking criminology: the realist debate. London: Sage.

Öberg, J. & Hradilova Selin, K. (2019). *Dödligt*

våld i Sverige 1990–2017. Omfattning, utveckling och karaktär. Rapport 2019:6. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Anteckningar

**FOLKETS
HUSBY**